

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

FAKULTA PEDAGOGICKÁ

KATEDRA HUDEBNÍ VÝCHOVY

**ROZVOJ POSLECHOVÝCH ČINNOSTÍ NA 1.
STUPNI ZÁKLADNÍ ŠKOLY**

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Monika Maňáková

Učitelství pro 1. stupeň základní školy

Vedoucí práce: Mgr. et Mgr. Romana Feiferlíková, Ph. D.

Klatovy, 2023

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně
s použitím uvedené literatury a zdrojů informací.

V Plzni dne .....

.....
vlastnoruční podpis

Poděkování

Chtěla bych moc poděkovat paní Mgr. et Mgr. Romaně Feiferlíkové, Ph. D. za odborné vedení, cenné rady, připomínky a podporu během zpracování mé diplomové práce.

OBSAH

SEZNAM ZKRATEK	3
KEYWORDS	4
ÚVOD	5
1 VÝZNAM HUDBY	7
2 HUDEBNÍ SCHOPNOSTI.....	9
2.1 HUDEBNÍ SLUCH	12
2.2 HUDEBNÍ CÍTĚNÍ	13
2.2.1 Rytmické cítění	13
2.2.2 Tonální cítění	14
2.2.3 Harmonické cítění.....	15
3 RÁMCOVÝ VZDĚLÁVACÍ PROGRAM.....	16
3.1 SHRUTÍ RVP PRO ZÁKLADNÍ VZDĚLÁVÁNÍ, MŠMT PRAHA 2021 – HUDEBNÍ VÝCHOVA	17
3.1.1 Vokální činnosti na prvním stupni základní školy	19
3.1.2 Instrumentální činnosti na prvním stupni základní školy	20
3.1.3 Hudebně pohybové činnosti na první stupni základní školy	20
3.1.4 Poslechové činnosti na 1. stupni základní školy	21
4 CHARAKTERISTIKA POSLECHOVÝCH ČINNOSTÍ	22
4.1 MOTIVACE.....	23
4.2 CVIČENÍ PRO ZKLIDNĚNÍ PŘED POSLECHEM	23
4.3 POSLECH SKLADBY.....	24
4.4 ANALÝZA	24
4.5 SYNTÉZA.....	25
4.6 INTUITIVNÍ POSLECH	25
5 SOUČASNÉ UČEBNICE PRO HUDEBNÍ VÝCHOVU	26
5.1 UČEBNICE HUDEBNÍ VÝCHOVA PRO 1. ROČNÍK	27
5.1.1 Seznam poslechových skladeb	27
5.2 UČEBNICE HUDEBNÍ VÝCHOVA PRO 2. ROČNÍK ZÁKLADNÍ ŠKOLY	28
5.2.1 Seznam poslechových skladeb	29
5.3 UČEBNICE HUDEBNÍ VÝCHOVA PRO 3. ROČNÍK ZÁKLADNÍ ŠKOLY	30
5.3.1 Seznam poslechových skladeb	30
5.4 UČEBNICE HUDEBNÍ VÝCHOVY PRO 4. ROČNÍK ZÁKLADNÍ ŠKOLY	31
5.4.1 Seznam poslechových skladeb	32
5.5 UČEBNICE HUDEBNÍ VÝCHOVY PRO 5. ROČNÍK ZÁKLADNÍ ŠKOLY	33
5.5.1 Seznam poslechových skladeb	33
6 PRACOVNÍ LISTY.....	35
6.1 MODELOVÁ VYUČOVACÍ HODINA V 1. TŘÍDĚ	35
6.1.1 Antonio Vivaldi: Jaro	35
6.1.2 Camille Saint-Saëns: aquarium	41
6.2 PRACOVNÍ LIST PRO ŽÁKY 2. TŘÍDY	43
6.2.1 Camille Saint-Saëns: Karneval zvířat – Slon	43
6.2.2 Bohuslav Martinů: Kuchyňská revue	44
6.3 PRACOVNÍ LISTY PRO 3. TŘÍDU.....	45
6.3.1 Bedřich Smetana: Louisina polka.....	45
6.3.2 Nikolaj Andrejevič Rimskij-korsakov: Let čmeláka	47
6.4 MODELOVÁ VYUČOVACÍ HODINA VE 4. TŘÍDĚ.....	49

6.4.1	Joseph Haydn: Symfonie č. 94 G dur S úderem kotlů.....	49
6.4.2	Bedřich Smetana: Vltava	56
6.5	MODELOVÁ VYUČOVACÍ HODINA V 5. TŘÍDĚ	58
6.5.1	Ludwig van Beethoven: Pro Elišku.....	58
	ZÁVĚR.....	65
	RESUMÉ.....	67
	RESUME	68
	SEZNAM LITERATURY	69
	SEZNAM OBRÁZKŮ, TABULEK, GRAFŮ A DIAGRAMŮ	71
	PŘÍLOHY	I

SEZNAM ZKRATEK

hudba, poslech, poslechové činnosti, kurikulum, elementární, schopnosti, vlohy, hudební výchova, rozvoj poslechových činností, základní škola, první stupeň, hudební schopnosti

KEYWORDS

music, listening, listening activities, curriculum, elementary, abilities, talents, music education, development of listening activities, primary school, first stage, musical abilities

ÚVOD

Hudba neodmyslitelně patří do našich životů. Setkáváme se s ní každý den. Ať si ji broukáme, zpíváme, hrajeme, či ji posloucháme z rádia, počítače a podobně. Hudba je nedílnou součástí naší historie a kultury, která se prolíná do vzdělávání žáků, pro příklad v podobě hudební výchovy.

Hudební výchova obohacuje žáky o estetické zážitky, které vychází z činností učitele a žáka. Poskytuje radost a pocit úspěchu každému jedinci. Další nespornou výhodou je, že hudba pozitivním způsobem pomáhá formovat osobnost žáka, a taktéž pozitivně působí na klima ve třídním kolektivu.

Výběr tématu diplomové práce pro mě byl jasný. Od malička se věnuji hudbě. Nejprve jsem začala s hrou na klavír, poté jsem připojila hru na zobcovou flétnu, ze které jsem pokračovala hrou na příčnou flétnu. Studium hry na klavír a na příčnou flétnu jsem úspěšně zakončila absolvováním obou cyklů základní umělecké školy v Klatovech. Mimo tyto nástroje se učím jako samouk hře na kytaru.

Během studií na základní a střední škole jsem se zapojovala i do nejrůznějších pěveckých soutěží, zpívala v pěveckém sboru při SPGŠ v Berouně, se kterým jsme se účastnili okresních i celostátních soutěží a vystoupení.

Pokud zrovna na výše zmíněný hudební nástroj nehraji, či se nevěnuji zpěvu, ráda hudbu poslouchám pomocí různých audio přehrávačů. Svoji lásku k hudbě se snažím předávat dál. Ať už se jedná o děti z mého okolí, kterým ráda jakoukoli píseň zahraji a zazpívám si s nimi, tak s žáky ve školním klubu, kde momentálně pracuji. S mladšími žáky si přehráváme spíše lidové písně, které si i rádi zazpíváme, občas k nim vymyslíme nějaký taneček, rytmický doprovod a podobně. Se staršími žáky volíme přehrávání písní ze školního notebooku, kde si především výběr skladeb řídí hlavně žáci sami. Tímto způsobem se i při zájmové činnosti seznámíme s nejrůznějšími žánry písní.

Na základních školách, kde jsem absolvovala náslechové a výstupové praxe, jsem bohužel stačila vysledovat, že někteří učitelé hudební výchovy nesdílí stejné nadšení pro hudbu jako takovou stejně jako já. Hudební výchovu velice podceňují. S žáky se při hudební výchově dívají na filmy, nebo probírají pouze teorii. Zpěvu se věnují ve zbylých minutách vyučovací hodiny a se samotným poslechem skladeb se žáci setkávají pouze minimálně,

natož aby se skladbou dále pracovali. Hudební výchova přitom nabízí tolik možností aktivit, které lze s žáky při poslechových činnostech vykonávat.

V mé diplomové práci se zaměřuji na tuto problematiku, konkrétně na rozvoj poslechových činností na prvním stupni základní školy.

V teoretické části bych ráda přiblížila, co jsou to schopnosti jako takové a hudební schopnosti konkrétně. Dále se budu zabývat rámcovým vzdělávacím programem, který je pro učitele velice důležitý a vychází z něj školní vzdělávací program a následně třídní vzdělávací program. Před samotnou částí praktickou bych ráda ještě charakterizovala poslechové činnosti a co jejich výuka na základní škole obnáší.

V samotné praktické části vytvořím ke každému ročníku jeden až tři pracovní listy k poslechovým činnostem. Ke každému pracovnímu listu vyberu skladbu, která bude vhodná pro daný věk žáků, a která pro ně bude zajímavá a přínosná. Některé pracovní listy bych chtěla rozvést do modelových vyučovacích hodin. Pokud bude pan ředitel na základní škole ve Švihově, kde působím jako vychovatelka ve školním klubu, ochotný, ráda bych si modelové hodiny vyzkoušela s žáky osobně a získala tak zpětnou vazbu, zda pracovní listy vytvářím vhodně, zajímavým a poutavým způsobem.

1 VÝZNAM HUDBY

Setkáváme se s tím, že v pedagogické praxi je stále morální hodnota hudby patřičně nedoceněna. Dle Františka Sedláka¹ je morální hodnota hudby velice důležitým důkazem o důležitosti hudebního umění v komplexním a harmonickém vývoji jedince. Hudba se spolupodílí na utváření smyslové soustavy, dále rozvíjí emoce, motoriku a pracovní zručnost. Můžeme obecně shrnout, že se hudba spolupodílí na takzvaném polidštění lidského jedince. Mění jej na společenskou bytost.

Odjakživa byla hudba nedílnou součástí společnosti. Utvářela životní optimismus a napomáhala se zvládnutím nelehkých situací, jako například při boji s přírodními živly či boji mezi lidmi samotnými, a mnoho podobného. Člověk díky hudbě utvářel sám sebe, vyvíjel se.

Zdeněk Nejedlý považuje hudbu za jednu z mravních hodnot národa, protože se projevuje velice výrazně a poutavě. Jedná se o lidmi nejmilovanější umění.²

Nejvíce evidentní jsou fyziologické účinky, které hudba přináší. Hudební prostředky zasahují smyslové orgány a celou oblast psychiky. V prvotních chvílích dokáže hudba doslova zatřást celým tělem. Na tomto procesu se nejvíce podílí rytmus, který motorickým centřům napomáhá k vyvolání pohybových reakcí. Tak jedinec začíná tančit.

Pokud se jedná o výraznou a poutavou melodii, ta uvádí do pohybu takzvanou afektivní oblast, která rozvíjí hudební myšlení a hudba tak vyvolá nejvnitřnější city a prožitky. V hudebním prožitku se rozehrává celá oblast psychiky. Kromě tohoto dochází i k jisté relaxaci psychiky, k vnitřnímu uvolnění, k příjemné náladě, snění či představám. Na dotváření hudby se podílí samotná osobnost člověka. Dochází k rozvoji představivosti, paměti, fantazie a vnitřní energie.

Hudba má značný společenský dosah jako estetický³ jev. Jak bylo již výše zmíněno, její etický⁴ vliv je však stále nedoceněn. Hudební umění by se mělo stát jakousi protiváhou k dnešní technické civilizaci. Mělo by zajistit naše duševní zdraví a vytvářet harmonicky vyrovnanou a rozvinutou osobnost člověka. Život dnešních lidí se naprosto liší od dřívějších

---

¹ SEDLÁK, F. *Hudební vývoj dítěte*. 1. vyd. Praha: Supraphon, 1974

² SEDLÁK, F. *Hudební vývoj dítěte*. 1. vyd. Praha: Supraphon, 1974

³ Estetika = vědní obor zabývající se otázkami krásy, podstaty umění a metodami umělecké tvorby.

(PALLAIOVÁ, I. *Velký slovník cizích slov*. Nakladatelství Pali, 2008. ISBN 978-80-903875-9. Str. 177)

⁴ Etika = soustava názorů na mravnost; systém mravních norem; morálka. (PALLAIOVÁ, I. *Velký slovník cizích slov*. Nakladatelství Pali, 2008. ISBN 978-80-903875-9. Str. 178)

dob. Práce se automatizuje, specializuje, technika působí změny v ekonomické a společenské struktuře i v pracovním životě jedince. Tyto nenadálé změny by se mohly později začít stavět proti člověku. Masová kultura snižuje tvůrčí iniciativu a výši aktivity.

V dnešním světě se v každé domácnosti nachází zmechanizovaná hudba, která se stala neoddelitelnou součástí našich životů. Bohužel zmechanizovaná hudba postupně ztrácí svou estetickou a etickou hodnotu, a hlavně své umělecké poslání. Postupně člověk začíná poslouchat hudbu bez vnitřního soustředění a jakéhokoli očekávání, bez fantazie a představ, které jsou pro poslech hudby stěžejní.

2 HUDEBNÍ SCHOPNOSTI

Schopnosti lze definovat jako vlastnosti lidské osobnosti. Postupně se rozvíjejí výcvikem, vzděláním či zkušenostmi. Jsou velmi důležitou součástí pro kvalitní rozvoj osobnosti. Se schopnostmi se nerodíme. Výcvikem, vzděláním a následnou zkušeností schopnosti upevňujeme a dále rozvíjíme.

Jádrem již zmíněných schopností jsou vlohy, které nazýváme dispozice. Jedná se o vrozený předpoklad pro vykonávání mentální nebo sensorické činnosti. Pokud vlohy trénujeme a cvičíme, vyvíjí se schopnosti. Příkladem vloh může být zrovna hudební sluch, nadání pro matematiku a podobně. Vlohy se dále obecně dělí na motorické, sensorické, abstraktní a sociální. Pokud se vlohy nerozvíjí, mohou zůstat zakrnělé.

Tudíž každý člověk svůj život začíná tím, že si s sebou na svět přináší různé vnitřní vývojové možnosti, výbavu tendencí a sklonů, díky kterým se utváří základní rámec jeho vztahu ke světu.

Dle Milana Holase⁵ se každý jedinec se rodí s různými dispozicemi, jak jsme již jednou zmínili. Ty se poté spolupodílejí na utváření vývoje schopností. Dispozice můžeme dělit na dispozice dědičné, které jsou ovlivněny přímo genetickou informací při početí jedince, nebo na dispozice vrozené, které se utvářejí již v průběhu prenatálního období. Tyto anatomicko-fyziologické dispozice můžeme pojmenovat jako vlohy, které jsou jakousi vnitřní podmínkou, aby stvořily jisté schopnosti. Tyto schopnosti poté umožňují člověku, aby mohl vykonávat určitou činnost, při níž se schopnosti nabývají větší kvality a upevňují se.

Vytvářejí obecné, vrozené a nehotové soubory funkčních možností a vnitřních předpokladů a vztahů jedinců k okolnímu světu, k určitému cíli. Díky nim se vyvíjí lidská osobnost a její psychické vlastnosti. Vlivem prostředí se postupně omezuje šíře možností, které vlohy poskytují. Některé jsou realizovány, nabývají na síle. Naopak jiné zakrňují, protože se s nimi nepracuje, dále se nerozvíjí. Učení se považuje za nejúčinnější realizaci a rozvoj vloh. Hudební vloha se učením mění z vrozené schopnosti v strukturu, která je získána, v soubor konkrétních hudebních schopností, postojů a zájmů o hudbu samotnou.⁶

---

⁵ HOLAS, M. *Hudební pedagogika*. 1. vyd. Praha: AMU a ERMAT, 2004. ISBN 80-7331-018-X. Str. 48

⁶ SEDLÁK, F. *Hudební vývoj dítěte*. 1. vyd. Praha: Supraphon, 1974. Str. 10

Schopnosti se tak stávají předpokladem pro konkrétní činnosti, tedy i hudební. Mají svoji úroveň, která je závislá na základu vloh jedince, ale také na jeho věku, sociální a kulturně historických podmínkách dané doby.

Schopnosti všeobecné a speciální společně utvářejí kvalitu hudebních schopností. Všeobecné schopnosti mají vliv na úroveň hudebních činností, konkrétně percepční⁷ pohotovost, schopnosti verbální, numerické, paměťové, schopnosti prostorové a schopnosti psychomotorické.⁸

Percepční schopnosti nám zajišťují rychlý postřeh detailů vnímaných věcí a jevů. Dále díky nim máme vyšší stupeň vnímavosti k vnějším podnětům a projevům. Percepční pohotovostí rozvíjíme i naše hudební schopnosti a intonační dovednosti⁹ a určitým způsobem ovlivňuje i naši schopnost hodnocení úrovně interpretace.

Chápat vztahy vyjádřené slovy nám napomáhají verbální schopnosti. Díky nim se učíme různé pojmy. S pojmy žáky seznamujeme a učíme je jim již v elementární hudební výchově, například pojmy jako vysoko a nízko, harmonie a disharmonie, či dynamická znaménka.

Naše schopnosti rychlého a přesného zacházení se symboly nám umožňují numerické schopnosti. Hodně je užíváme nejen při studiu notového zápisu.

Schopnosti mohou tvořit jakousi stavbu. Takzvanou „páteř“¹⁰ našeho aparátu schopností představují schopnosti paměťové. Díky nim jsme schopni zapamatovat si smyslové podněty, nejrůznější informace a zkušenosti, ale i naše prožitky. Paměť lze dělit na sluchovou, zrakovou, pohybovou a emocionální. A všechny tyto druhy využíváme při hudebních činnostech.

Hudební schopnosti mohou určovat jakési kvality psychiky každého jedince. Lze je řadit mezi schopnosti speciální¹¹, které se uplatňují pouze ve specifických druzích činnosti člověka a podmiňují jeho výkon.

⁷ Percepce = též vnímání. Jedná se o nižší poznávací proces, jehož výsledkem je vjem. Vnímání je zprostředkováno smyslovými orgány, v mozku se dále utváří komplexní obraz bezprostředně působících jevů a jevů vnějšího prostředí i nynějšího stavu organismu. Je to proces uvědomování si vnějšího i vnitřního prostředí a je základem názorného poznávání. *Wikisofia: Teorie percepce, vztah percepce a apercepce*. [online]. © 2013 [Cit. 24.4.2023]. Dostupné z:

https://wikisofia.cz/wiki/Teorie_percepce._Vztah_percepce_a_apercepce

⁸ HOLAS, M. *Hudební pedagogika*. 1. vyd. Praha: AMU a ERMAT, 2004. ISBN 80-7331-018-X. Str. 48

⁹ Intonační dovednosti = umožňují správné nasazení výšky tónu, správné čtení not a správnou reprodukci, správné znění hudebních nástrojů.

¹⁰ HOLAS, M. *Hudební pedagogika*. 1. vyd. Praha: AMU a ERMAT, 2004. ISBN 80-7331-018-X. Str. 49

¹¹ Do skupiny speciálních schopností patří kromě hudebního sluchu například herecké schopnosti, pohybové schopnosti, výtvarné schopnosti a další specifické schopnosti.

Při klasifikaci hudebních schopností je dobré mít na paměti, že se aktivizují všechny složky naší osobnosti, a to zahrnuje motivaci, zájmy a volní vlastnosti. Z toho vyplývá, že třídění hudebních schopností je velice důležitým úkolem pro pedagogickou praxi.

Hudební schopnosti lze klasifikovat z několika hledisek. Je důležité vědět, že při hudebních činnostech se aktivizují všechny složky, a to motivace, zájmy, volní vlastnosti a podobně. Jednu z prvních klasifikací vytvořil C. E. Seashore¹². Schopnosti rozdělil do pěti skupin a nazval je talentem.

Další klasifikaci utvořil B. M. Těplov¹³. Rozčleňuje hudební schopnosti do tří skupin, a to na tonální citění, hudební představivost a smysl pro rytmus (Sedlák a Váňová, 2013. Str. 66).

Český sbormistr a hudební pedagog, František Lýsek¹⁴, hudební schopnosti klasifikuje do čtyř skupin. Do první skupiny řadí hudební sluch, ve kterém se jedná o schopnosti sluchově percepční a sluchově motorické. Druhou skupinou je hudební citění, které je možné nazvat smysly pro hudebně výrazové prostředky, hlavně rytmické, tonální a harmonické citění. Další skupinu tvoří hudebně intelektové schopnosti, kam spadá hudební paměť, hudební představivost a hudební myšlení. Hudebně tvořivé schopnosti jsou obsahem poslední skupiny, patří tam například fantazie, flexibilita, senzitivita, originalita a mnoho dalších.

Klasifikace podle Milana Holase¹⁵ se dělí pouze do dvou skupin. První skupinu utváří elementárně systémové schopnosti. Ty se dále dělí na rytmické citění¹⁶, tonální a harmonické citění, hudební paměť¹⁷ a představivost. Strukturálně systémové schopnosti jsou obsahem

---

¹² Carl Emil Seashore – 1866-1949, americký psycholog a pedagog. Byl autorem mnoha knih a článků, které se především týkaly patologie řeči, hudební výchovy a psychologie hudby a umění. *Sound&Science: Digital Histories*. [online]. © 2018 [Cit. 24.4.2023]. Dostupné z: <https://soundandscience.de/person/carl-seashore>

¹³ Boris Michajlovič Těplov – 1896-1965, ruský psycholog, který studoval problémy vrozených individuálních odlišností a nadání (např. talent), byl zakladatelem sovětské psychologické školy diferenciatní psychologie. *CoJeCo: Borsi Michajlovič Těplov*. [online]. © 1999-2023 [Cit. 24.4.2023]. Dostupné z: <https://www.cojeco.cz/boris-michajlovic-teplov>

¹⁴ František Lýsek – sbormistr a hudební pedagog. 1929 zakládá dětský pěvecký sbor ve škole v Jistebníku nad Odrou. 1931 začíná sbor vystupovat v ostravském rozhlase, taktéž byl ustanoven ministerstvem školství jako první školní zájmový sbor. 1933 sbor zpívá před prezidentem T. G. Masarykem, 1936 vystupuje na mezinárodním kongresu ve Vídni, natočil dvě gramofonové desky, 1935 natočil film „Melodie Beskyd“. F. Lýsek zharmonizoval pro sbor lidové písně roku 1937. *Wikipedie: František Lýsek*. [online]. [Cit. 24.4.2023]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/František_Lýsek

¹⁵ HOLAS, M. *Hudební pedagogika*. 1. vyd. Praha: AMU a ERMAT, 2004. ISBN 80-7331-018-X. Str. 50.

¹⁶ Rytmické citění = schopnost aktivně vnímat a reprodukovat časově pohybový průběh hudby, tj. rytmicko-metrické a tempové vztahy (Zezula a Janovská, 1987. Str. 29)

¹⁷ Hudební paměť = schopnost nervové soustavy člověka uchovat vnímanou hudbu, hudební intonaci i hudební prožitek a za určitých situací je znovu rozpoznat, vybavit, případně i reprodukovat.

druhé skupiny, kam patří smysl pro kontrasty v hudbě, smysl pro symetrii hudební věty a smysl pro funkčnost hudebně výrazových prostředků.

František Sedlák¹⁸ klasifikuje hudební schopnosti do šesti skupin. První skupinou jsou sensoricko-auditivní. Ty se dále dělí sluchově analyzační a sluchově komparační. Sluchově analyzační schopnosti umožňují oddělit v hudebním vjemu elementy, hlavně výšku, délku a sílu. Sluchově komparační schopnosti provádějí srovnávání a rozlišování výškových vztahů v melodii. Tyto schopnosti tvoří nepostradatelnou podmínku pro hudební prožitek a vnímání, pěveckou a instrumentální reprodukci a hudební tvořivost.

Druhá skupina se nazývá sensoricko-motorické schopnosti, které jsou důležité pro vnímání a prožívání rytmu, pro jemně diferenciovanou motoriku prstů při hře na hudební nástroj, pro vyjádření hudebního rytmu pohybem, tělesnou zručnost a obratnost.

Hudební představitost a paměť tvoří třetí skupinu. Ta je nutná pro všechny druhy hudebních činností, zejména pro vokální intonaci.

Další skupinou je tonální cítění, které je základem pro hudební vnímání a hudební reprodukci. Pátou skupinu utváří harmonické cítění, které je důležité pro vnímání a provozování vícehlasé hudby vokální a instrumentální.

Šestou a poslední skupinu tvoří hudebně intelektové schopnosti, které se dále dělí na hudební fantazie, citovou vnímavost, tvůrčí potenci a hudební myšlení.

Existence většiny uvedených hudebních schopností vytváří základ pro moderní pojetí hudební výchovy, ve které se klade důraz na aktivitu a tvořivost. Je zcela v pořádku, že například s hudebními schopnostmi hudebně intelektovými se bude pracovat v nezákladnějším tvaru a kvalitě. Svého významu dosahují až na vyšší až profesionální úrovni, kde jsou velice podmíněny vlohovým základem a hudebním nadáním.

Hudební schopnosti vychází z ontogenetického vývoje, průběžně se mění, je možné je vychovávat, kvantifikovat, ovládat a předvídat. Tímto způsobem je možné připravit schopnosti hudebního rozvoje u každého člověka.¹⁹

2.1 HUDEBNÍ SLUCH

Hudební sluch je možné definovat jako schopnost analyzovat pohyb melodie a odlišit vzdálenosti mezi jednotlivými tóny. Podle F. Sedláka „*jej máme za schopnost adekvátně*

¹⁸ SEDLÁK, F. *Hudební vývoj dítěte*. 1. vyd. Praha: Supraphon, 1974. Str. 53

¹⁹ SEDLÁK, F. *Hudební vývoj dítěte*. 1. vyd. Praha: Supraphon, 1974, str. 56-57.

vnímat hudbu jako strukturu hudebně tvárných prostředků, které nesou hudební informaci.“²⁰ Úkolem hudebního sluchu je představit si slyšenou a známou melodii a na základě takto vytvořených aktivních představ ji reprodukovat nebo alespoň poznat a hodnotit přesnost jejího provedení. Základním znakem hudebního sluchu je rozlišení hudební výšky.

Hudební sluch obsahuje schopnosti sluchově percepční, ve kterých se jedná o rozlišování základních vlastností tónů a hudebně výrazových prostředků. Rozlišujeme hluky a tóny. Tóny se označují jako zvuky hudební a hluky naopak, jako zvuky nehudební. Tóny vznikají při pravidelném kmitání, jedná se o přibližně periodicky probíhající pohyb. Při poslechu v uchu vzniká pocit určité výšky, proto tóny v hudbě využíváme. Zdrojem těchto tónů mohou být nejrůznější hudební nástroje či lidské hlasivky. Za hluky považujeme nepravidelné vlnění nebo nepravidelné rozruchy. Například srážka dvou předmětů, výstřel a podobně. Taktéž hluky využíváme v hudbě, jelikož k nim patří zvuky několika hudebních nástrojů, například bicí.

Hladina intenzity zvuku je odpovídající veličina zvuku, který se vyznačuje svojí fyzikální intenzitou a značí se dB. Hlasitost je fyzikální veličina, která odpovídá intenzitě. Druhá fyzikální veličina je frekvence, a té náleží výška tónu. Poslední vlastností zvuku je barva, kterou ovlivňuje průběh kmitání.²¹

2.2 HUDEBNÍ CÍTĚNÍ

Tato skupina je definována velice obecně. Řadíme do ní rytmické cítění, tonální cítění a harmonické cítění. Tyto skupiny si popíšeme podrobněji níže.

2.2.1 RYTMICKÉ CÍTĚNÍ

S pravidelným rytmem se setkáváme celý život. Jedná se tedy o základní prvek hudebního projevu, ale je též součástí našeho běžného života – srdeční tep, střídání nádechu a výdechu, rytmická chůze a mnoho dalších. Každý člověk má i svůj životní rytmus, který je pro vývoj nezbytně nutný.

Každý pedagog by měl vědět, že do jisté míry má smysl pro rytmus téměř každý člověk. Výchova rytmického cítění je mnohem obtížnější než jiným hudebním schopnostem.

²⁰ SEDLÁK, F. *Hudební vývoj dítěte*. 1. vyd. Praha: Supraphon, 1974, str. 99.

²¹ SEDLÁK, F. *Hudební vývoj dítěte*. 1. vyd. Praha: Supraphon, 1974. Str. 48-52

Rytmus má další neoddělitelné části, do kterých patří metrum a tempo. Metrum jsou přízvučné (těžké) a nepřízvučné (lehké) doby v taktu, které se pravidelně střídají. Metrum má v notovém zápise podobu taktů. Každý takt začíná těžkou dobou a uzavírá jej taktová čára.

Takt je časový úsek skladby, ve kterém se s pravidelností střídají doby těžké a lehké, přízvučné a nepřízvučné.

Tempo v hudbě lze dělit na pochodové, taneční a mnoho dalších. Tempo můžeme označovat také jako rychlost písně, kterou lze stupňovat. Mezi pomalá tempa řadíme *largo*²², *lento*²³, *adagio*²⁴ a třeba *andante*²⁵. Do středních temp patří například *moderato*²⁶ a *allegretto*²⁷. Další skupinou jsou rychlá tempa, kam řadíme třeba *allegro*, a dále velmi rychlá tempa, kde nalezneme *vivo*, *presto*²⁸ či *prestissimo*²⁹.

Rytmičké cítění lze tedy nazvat i jako smysl pro rytmus. (F. Sedlák³⁰)

2.2.2 TONÁLNÍ CÍTĚNÍ

Tonální cítění je možné definovat jako schopnost emocionálně prožívat a chápat tonální vztahy a funkční závislosti jednotlivých tónů dané melodie.

F. Sedlák³¹ popisuje tonální cítění jako základní hudební schopnost, kterou pozorujeme v prožívání tóniny, v emocionálním faktoru, v pocitu napětí při chápání tonálních vztahů. Při nichž vzniká emocionální kvalita, která popisuje postavení a funkci tónu v příslušném tonálním systému. Každý tón má svůj příslušný tonální přízvuk.

Bez hudebního vnímání není možný ani vznik tonálního cítění. Tonální cítění se projevuje při vnímání a v poznávání melodie, ale také při jejím provedení.

²² Largo = zešíroka, zdlouhavě

²³ Lento = pomalu, rozvláčně

²⁴ Adagio = zdlouha, zvolna, pohodlně

²⁵ Andante = krokem, volně, nikoliv zdlouhavě

²⁶ Moderato = mírně rychle

²⁷ Allegretto = trochu rychleji

²⁸ Presto = velmi rychle

²⁹ Prestissimo = s co nejvyšší dosaženou rychlostí

³⁰ SEDLÁK, F., Základy hudební psychologie. Praha: SPN, 1990, ISBN 80-04-20587-9 s.111

³¹ SEDLÁK, F., Základy hudební psychologie. Praha: SPN, 1990, ISBN 80-04-20587-9

V základní hudební výchově je rozvoj tonálního cítění důležitým činitelem. Váže se k němu rozvoj hudebního sluchu, vnímání a provedení melodie.

2.2.3 HARMONICKÉ CÍTĚNÍ

Harmonie je velmi často výsledkem současného souznění dvou či více tónů. Je možné harmonii vytvořit pouze za použití jediné melodické linky.

Harmonické cítění je velice úzce spjato s tonálním cítěním. V harmonickém cítění se zaměřujeme na vícehlasou melodii, prožíváme tedy hudbu vícehlasou. Rozlišujeme jednotlivé tóny akordu, rozpoznáváme konsonance³² a disonance³³, tzn. jestli jsou tóny libozvučné či naopak.³⁴

---

³² Konsonance = libozvuk, souzvuk nejméně dvou tónů, v němž není vnitřní napětí. (PALLAIOVÁ, I. *Velký slovník cizích slov*. Nakladatelství Pali, 2008. ISBN 978-80-903875-9. Str. 389)

³³ Disonance = nesoulad, neshoda. Hudební souzvuk dvou nebo více tónů, v němž je vnitřní napětí a který proto směřuje k rozvedení do konsonance. (PALLAIOVÁ, I. *Velký slovník cizích slov*. Nakladatelství Pali, 2008. ISBN 978-80-903875-9. Str. 142)

³⁴ SEDLÁK, F., *Základy hudební psychologie*. Praha: SPN, 1990, ISBN 80-04-20587-9

3 RÁMCOVÝ VZDĚLÁVACÍ PROGRAM

„Rámcový vzdělávací program (RVP) tvoří obecně závazný rámec pro tvorbu školních vzdělávacích programů škol všech oborů vzdělávání v předškolním, základním, základním uměleckém, jazykovém a středním vzdělávání. Do vzdělávání v České republice byly zavedeny zákonem č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon).“³⁵

Rámcový vzdělávací program³⁶ stanovuje cíle, formy, délku a povinný obsah vzdělávání, jeho organizační uspořádání, profesní profil, podmínky průběhu a ukončování vzdělávání, a taktéž zásady pro tvorbu školních vzdělávacích programů. Dále RVP stanovuje podmínky pro vzdělávání žáků, kteří mají speciální vzdělávací potřeby a nezbytné materiální, personální a organizační podmínky a podmínky bezpečnosti a ochrany zdraví.

RVP musí odpovídat nejnovějším poznatkům vědních disciplín. Základy a praktické využití těchto disciplín má vzdělávání zprostředkovat. Dále musí RVP odpovídat nejnovějším poznatkům pedagogiky a psychologie o účinných metodách a organizačním uspořádání vzdělávání přiměřeně věku a rozvoji vzdělávaného.

Rámcové vzdělávací programy vycházejí z nových záměrů ve vzdělávání. Kladou zejména důraz na klíčové kompetence, které úzce souvisí s obsahem vzdělávání a uplatňují nabitě vědomosti a dovednosti v běžném životě. Dále stanovují očekávanou úroveň vzdělání. Úroveň vzdělání je stanovena pro všechny absolvující žáky individuálních etap vzdělávání.

Dle těchto uvedených hledisek budou rámcové vzdělávací programy dále upravovány. RVP vydává MŠMT po projednání s příslušnými ministerstvy.³⁷

Hudební výchova na prvním stupni základní školy se realizuje podle rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělání, zkráceně RVP ZV³⁸. RVP ZV je kurikulární dokument na státní úrovni. Jedná se o otevřený dokument, který se v určitých časových

³⁵ *Rámcový vzdělávací program*. [online]. Praha: MŠMT, 2022. [cit. 2023-03-05]. Dostupné z: <https://www.edu.cz/rvp-ramcove-vzdelavaci-programy/>

³⁶ *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání*. [online]. Praha: MŠMT, 2021. 173 s. [cit. 2023-04-02.]. Dostupné z: www.edu.cz/rvp-ramcove-vzdelavaci-programy/ramcove-vzdelavacici-program-pro-zakladni-vzdelavani-rvp-zv/

³⁷ *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání*. [online]. Praha: MŠMT, 2021. 173 s. [cit. 2023-04-02.]. Dostupné z: www.edu.cz/rvp-ramcove-vzdelavaci-programy/ramcove-vzdelavacici-program-pro-zakladni-vzdelavani-rvp-zv/

³⁸ *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání*. [online]. Praha: MŠMT, 2021. 173 s. [cit. 2023-04-02.]. Dostupné z: www.edu.cz/rvp-ramcove-vzdelavaci-programy/ramcove-vzdelavacici-program-pro-zakladni-vzdelavani-rvp-zv/

obdobích inovuje podle měnících se potřeb společnosti, zkušeností učitelů se školním vzdělávacím programem i podle měnících se potřeb a zájmů žáků.

Na rámcový vzdělávací program navazuje školní vzdělávací program, zkráceně ŠVP. Jednotlivé školy si vytvářejí své realizační programové dokumenty ŠVP. ŠVP je vydáváno ředitelem školy nebo školského zařízení, je zveřejněno ředitelem školy na přístupném místě ve škole, je volně dostupný komukoliv k nahlédnutí a pořizování si z něj opisů, výpisů či získat kopii. ŠVP stanovuje zejména konkrétní cíle vzdělávání; délku, formy, obsah a časový plán vzdělávání. Dále podmínky pro přijímání uchazečů, průběhu a ukončování vzdělávání, včetně podmínek pro vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami. Stanovuje popis materiálních, personálních a ekonomických podmínek, podmínky bezpečnosti práce a ochrany zdraví.

RVP ZV³⁹ je tvořen devíti vzdělávacími oblastmi, které se dělí podle vzdělávacích oborů. Do těchto oborů patří jazyk a jazyková komunikace, matematika a její aplikace, informatika, člověk a jeho svět, člověk a společnost, člověk a příroda, umění a kultura, člověk a zdraví a člověk a svět práce.

Charakteristické vzdělávací oblasti jsou vymezovány jednotlivými vzdělávacími oblastmi. Hudební výchova spolu s výtvarnou výchovou se řadí pod vzdělávací oblast Umění a kultura.⁴⁰

3.1 SHRUTÍ RVP PRO ZÁKLADNÍ VZDĚLÁVÁNÍ, MŠMT PRAHA 2021 – HUDEBNÍ VÝCHOVA

Pracujeme již s upravenou verzí RVP pro základní vzdělávání – 2021, konkrétně s RVP ZV 2021 s vyznačenými změnami (PDF).⁴¹

Díky této oblasti mohou žáci poznávat nejrůznější oblasti světa. Taktéž reflektuje důležitou součást lidské existence, konkrétně umění a kulturu. Kulturu specifikuje jako procesy i výsledky duchovní činnosti, díky kterým vnímáme proměny historické zkušenosti.

---

³⁹ *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání*. [online]. Praha: MŠMT, 2021. 173 s. [cit. 2023-04-02.]. Dostupné z: www.edu.cz/rvp-ramcove-vzdelavaci-programy/ramcovy-vzdelavacici-program-pro-zakladni-vzdelavani-rvp-zv/

⁴⁰ *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání*. [online]. Praha: MŠMT, 2021. 173 s. [cit. 2023-01-03.]. Dostupné z: www.edu.cz/rvp-ramcove-vzdelavaci-programy/ramcovy-vzdelavacici-program-pro-zakladni-vzdelavani-rvp-zv/

⁴¹ *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání*. [online]. Praha: MŠMT, 2021. 173 s. [cit. 2023-01-03.]. Dostupné z: www.edu.cz/rvp-ramcove-vzdelavaci-programy/ramcovy-vzdelavacici-program-pro-zakladni-vzdelavani-rvp-zv/

Dochází v ní k socializaci jedince a je součástí každodenního života, například kultura chování, oblékání, cestování a mnoho dalších. Umění je charakterizováno jako proces specifického poznání a dorozumívání, ve kterém vznikají informace o vnitřním a vnějším světě a jeho provázanosti, které nejde formulovat a sdělovat jinými než uměleckými prostředky.

Tato oblast přináší umělecké osvojování světa s estetickým účinkem. Rozvíjí se specifické cítění, tvořivost, vnímavost jedince k uměleckému dílu. Součástí je také hledání a nalézání vazeb mezi jednotlivými druhy umění na základě různých témat, schopnosti vcítit se do kulturních potřeb ostatních jedinců a jimi tvořených hodnot.

Na prvním stupni se žáci seznamují s výrazovými prostředky a s jazykem hudebního a výtvarného umění. Učí se s nimi kreativně pracovat a užívat je jako prostředky pro sebevyjádření. Žáci poznávají nejruznější zákonitosti tvorby, seznamují se s vybranými uměleckými díly. Učí se chápat a výpovědi, které sděluje autor uměleckým dílem rozpoznávat a interpretovat úměrně svému věku.

Hudební výchova učí žáka porozumět prostřednictvím vokálních, instrumentálních, hudebně pohybových a poslechových činností hudebnímu umění, k aktivnímu vnímání hudby a zpěvu.

Hudební činnosti se vzájemně propojují, ovlivňují a rozvíjejí osobnost žáka. Hlavně vedou k rozvoji jeho hudebnosti, konkrétně jeho hudebních schopností, které se následně projevují hudebními dovednostmi. Ty mohou být sluchové, rytmické, pěvecké, intonační, instrumentální, hudebně pohybové, hudebně tvořivé a poslechové.

Díky těmto činnostem může žák uplatňovat svůj hlasový potenciál při zpěvu, ať sólovém, skupinovém či sborové. Dále uplatňuje své individuální instrumentální dovednosti při souborové hře a doprovodu zpěvu, své pohybové dovednosti při tanci a pohybovém doprovodu hudby a také je schopen interpretovat hudbu podle svého zájmu a zaměření.

V očekávaných výstupech pro 1. období⁴² nalezneme, že by žák měl dokázat rytmizovat a melodizovat jednoduché texty, využívá jednoduché hudební nástroje k doprovodu hře, zvládne reagovat pohybem na znějící hudbu, pohybem vyjadřuje metrum, tempo, dynamiku a směr melodie. Žák zvládne rozlišovat jednotlivé kvality tónů, rozpozná výrazné tempové a dynamické změny v proudu znějící hudby, rozpozná v proudu znějící

---

⁴² 1. období – 1-3. ročník 1. stupně

hudby některé hudební nástroje, odliší hudbu vokální, instrumentální a vokálně instrumentální.

Ve druhém období⁴³ žák dokáže zpívat v jednohlase či dvojhase v durových i mollových tóninách a při zpěvu využívá získané pěvecké dovednosti, realizuje podle svých individuálních schopností a dovedností (zpěvem, hrou, tancem, doprovodnou hrou) jednoduchou melodii či píseň zapsanou pomocí not, využívá hudební nástroje k doprovodné hře i k reprodukci jednoduchých motivů skladeb a písní, rozpozná hudební formu jednoduché písně či skladby, dokáže vytvořit jednoduché přede hry, mezihry a dohry a provádí elementární hudební improvizace. Žák rozpozná v proudu znějící hudby některé z užitých hudebních výrazových prostředků. Dokáže ztvárnit hudbu pohybem s využitím tanečních kroků, na základě individuálních schopností a dovedností vytváří pohybové improvizace.⁴⁴

3.1.1 VOKÁLNÍ ČINNOSTI NA PRVNÍM STUPNI ZÁKLADNÍ ŠKOLY

Vokální činnosti obsahují práci s hlasem, během níž dochází k vytříbení pěveckého a mluvního projevu.

Dle RVP ZV⁴⁵ by žák by měl dokázat ovládat základy pěveckého a mluvního projevu – správné dýchání, výslovnost, správné nasazení a tvorba tónu, dynamicky odlišený zpěv. Dozvídá se o hlasové hygieně a rozšiřování hlasového rozsahu. Seznamuje se s hudebním rytmem, a to konkrétně s realizací písní ve 2/4, 3/4 a 4/4 taktu. Žák získává znalosti o dvojhlasu a vícehlasu, co je to prodleva, kánon, lidový dvojhlas a podobně.

V učivu se vyskytuje také pojem intonace a vokální improvizace. Žáci se dozvídají o diatonických postupech v durových a mollových tóninách, o hudebních hrách, jako například ozvěna⁴⁶, otázka-odpověď⁴⁷ a mnoho dalších.

⁴³ 2. období – 4. a 5. ročník 1. stupně

⁴⁴ *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání*. [online]. Praha: MŠMT, 2021. 173 s. [cit. 2023-01-03.]. Dostupné z: www.edu.cz/rvp-ramcove-vzdelavaci-programy/ramcove-vzdelavacici-program-pro-zakladni-vzdelavani-rvp-zv/

⁴⁵ *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání*. [online]. Praha: MŠMT, 2021. 173 s. [cit. 2023-04-02.]. Dostupné z: www.edu.cz/rvp-ramcove-vzdelavaci-programy/ramcove-vzdelavacici-program-pro-zakladni-vzdelavani-rvp-zv/

⁴⁶ Ve hře na ozvěnu učitel zahraje (zazpívá) melodii, kterou žáci zopakují.

⁴⁷ Ve hře otázka-odpověď učitel zahraje (zazpívá) melodii, na kterou žáci odpoví. Melodie odpovědi může být jiná než u otázky.

A v neposlední řadě se učí zaznamenávat vokální hudbu. Zachycuje melodii písně pomocí jednoduchého grafického vyjádření, notu jako grafická znak pro tón, zápis rytmu jednoduché písně, notový zápis jako oporu při realizaci písně.⁴⁸

3.1.2 INSTRUMENTÁLNÍ ČINNOSTI NA PRVNÍM STUPNI ZÁKLADNÍ ŠKOLY

Do instrumentálních činností spadá hra na hudební nástroje a jejich využití při hudební reprodukci i produkci.

V této kapitole si žáci vyzkoušejí hru na hudební nástroje. Pokusí se o reprodukci motivů, témat, jednoduchých skladbiček pomocí jednoduchých nástrojů z Orffova instrumentáře⁴⁹, zobcových fléten a keyboardů.

Žáci si vyzkoušejí rytmizaci⁵⁰, melodizaci⁵¹ a hudební improvizaci⁵². Tvoří přede hry, mezihry a dohry s využitím tónového materiálu písně, vyzkoušejí si hudební doprovod, nejrůznější hudební hry.⁵³

3.1.3 HUDEBNĚ POHYBOVÉ ČINNOSTI NA PRVNÍM STUPNI ZÁKLADNÍ ŠKOLY

Do hudebně pohybových činností patří ztvárňování hudby a reakce na ni za pomoci pohybu, tance a různých gest.

V této podkapitole se žáci učí taktovat, pohybový doprovod znějící hudby, jako například různé taneční hry či jednoduché lidové tance. Pohybem vyjadřují hudbu a reagují na změny ve znějící hudbě, zkoušejí pantomimu a pohybovou improvizaci s využitím tanečních kroků. Žáci také trénují orientaci v prostoru, utvářejí pohybovou paměť, reprodukují pohyby při tanci či pohybových hrách.⁵⁴

---

⁴⁸ *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání*. [online]. Praha: MŠMT, 2021. 173 s. [cit. 2023-03-01.]. Dostupné z: www.edu.cz/rvp-ramcove-vzdelavaci-programy/ramcove-vzdelavacici-program-pro-zakladni-vzdelavani-rvp-zv/

⁴⁹ Jedná se o zvonkohry, xylofony, malé bicí nástroje – ozvučná dřívka, bubínky, rolničky, triangel, woodblock, aj.

⁵⁰ Schopnost vnímat a reprodukovat rytmus.

⁵¹ Zhudebnění textu.

⁵² Hudební činnost, kterou konáme bez předchozího nácviku.

⁵³ *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání*. [online]. Praha: MŠMT, 2021. 173 s. [cit. 2023-01-03.]. Dostupné z: www.edu.cz/rvp-ramcove-vzdelavaci-programy/ramcove-vzdelavacici-program-pro-zakladni-vzdelavani-rvp-zv/

⁵⁴ *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání*. [online]. Praha: MŠMT, 2021. 173 s. [cit. 2023-01-03.]. Dostupné z: www.edu.cz/rvp-ramcove-vzdelavaci-programy/ramcove-vzdelavacici-program-pro-zakladni-vzdelavani-rvp-zv/

3.1.4 POSLECHOVÉ ČINNOSTI NA 1. STUPNI ZÁKLADNÍ ŠKOLY

Poslechové činnosti zahrnují aktivní vnímání hudby, která právě zní. Žák se při ní seznamuje s hudbou, a to ve všech jejích žánrových, stylových i funkčních podobách. Také se hudbu učí analyzovat a interpretovat.

Rámcový vzdělávací program uvádí, že v poslechových činnostech se žáci učí o kvalitě tónů, o jejich délce, síle, barvě a výšce. Definují vztahy mezi tóny, co je to souzvuk a akord. Dále také pojmenují hudební výrazové prostředky a hudební prvky. Do této skupiny spadá rytmus, melodie, harmonie, barva, kontrast a gradace, pohyb melodie (melodie vzestupná a sestupná), zvukomalba, metrické, rytmické, dynamické, harmonické změny v hudebním proudu.

Žáci se seznamují s pojmy jako je hudba vokální, instrumentální, vokálně instrumentální, co je to lidský hlas a hudební nástroj. Seznamujeme se společně s nejrůznějšími styly a žánry, jako je hudba taneční, pochodová, ukolébavka a další. Dále se věnujeme vysvětlení hudebních forem, kam patří malá písňová forma, rondo a variace. A v neposlední řadě se věnujeme interpretaci hudby, kterou vyjadřujeme slovně. Zmiňujeme, jaká to je hudba a z jakého důvodu je taková.⁵⁵

---

⁵⁵ *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání*. [online]. Praha: MŠMT, 2021. 173 s. [cit. 2023-04-02.]. Dostupné z: www.edu.cz/rvp-ramcove-vzdelavaci-programy/ramcovy-vzdelavacici-program-pro-zakladni-vzdelavani-rvp-zv/

4 CHARAKTERISTIKA POSLECHOVÝCH ČINNOSTÍ

Poslechové činnosti obsahují aktivní vnímání hudby, která právě zní. Žák se seznamuje s hudbou ve všech jejích podobách, a to žánrových, stylových a funkčních. Hudbu se učí analyzovat a následně interpretovat.

Sedlák⁵⁶ poslechové činnosti charakterizuje jako prostředek, který rozvíjí tonální cítění, hudební paměť, hudební představivost, rytmické cítění a hudební myšlení. Dle něj je velice důležité, aby se poslechové činnosti propojovaly s ostatními hudebními činnostmi ve vyučovacích hodinách. S nimi by se měli poslechové činnosti prolínat. Ostatní hudební činnosti by měli poslech předcházet, doprovázet je a také po nich následovat.

Prvotně se člověk s hudbou setkává právě pomocí poslechových činností. Setkává se s poslechem hudby od nejútlejšího věku, ve kterém hudební podměty více méně uvědoměle vnímá. V pozdějším věku se pokouší o nápodobu hudby.

V dnešní době přichází lidé do kontaktu s hudbou neustále, díky reprodukci hudby z rádií, televize, počítačů a jiných prostředků. Hudbu se lidé naučili vnímat pouze jako kulisu při výkonu jiných činností. Takto, a ne jinak žáci vnímají hudbu, kteří přicházejí do škol.

Pro učitele nastává chvíle, kdy je v jejich rukách, jestli se žáci hudbu naučí vnímat jiným způsobem, než jakým jsou zvyklí. Žáci by se měli naučit poznávat umělecké hodnoty, vytvořit si svůj vztah k umělecké hudbě, hudbu se naučit soustředěně poslouchat a vnímat. Díky těmto faktorům se hudba poté stává pro tyto žáky důležitou součástí jejich životního stylu.

Hudba je pro člověka důležitá již od narození, tudíž i v dětském věku. Málokdo nezaplňuje svůj volný čas poslechem hudby. Pro pedagoga je důležité dětem ukázat, že poslech hudby se váže s aktivním nasloucháním a vnímáním. Pedagog pomáhá dětem porozumět a pochopit melodii.

V běžném životě se žáci stýkají především s hudebním žánrem populární hudby. Přínosem pro ně je podnětné prostředí, které dítěti nabízí i jiné hudební žánry. Díky nimž dítě získává větší hudební přehled, zjišťuje a upevňuje si svůj hudební vkus. Ovšem ani to není zcela dostačující. Jako pedagogové máme možnost toto změnit. Žáky můžeme seznámit s co nejširším spektrem skladeb a žánrů a dále s nově nabitými poznatky učít žáky pracovat.

---

⁵⁶ SEDLÁK, F., *Základy hudební psychologie*. Praha: SPN, 1990, ISBN 80-04-20587-9

Prvotně si pedagog musí stanovit cíle, kterých chce během poslechu hudby dosáhnout. Měl by žákům ukázat a následně je naučit, jak lze hudbu prožívat, jak ji vnímat. Každá skladba nám sděluje nějakou informaci. I to by měl žákům ukázat, co nám hudba sděluje a jakými prostředky. Učí žáky o dané skladbě hovořit. Žáci by měli být schopni sami za sebe zhodnotit, jestli se jim skladba líbila či ne, své tvrzení odůvodnit a užívat při tom hudebních termínů. A v neposlední řadě, jak již bylo výše zmíněno, žáky seznámit s co nejvíce hudebními žánry a zároveň je naučit, že každá osoba má jiný hudební vkus a my jej musíme respektovat.

4.1 MOTIVACE

Je samozřejmé, že motivace je podstatnou složkou u výuky jakéhokoli předmětu, stejně tak i u hudební výchovy a poslechového činností. Motivaci pro účely hudební výchovy můžeme dělit na tři části, a to na slovní motivaci, kam můžeme zařadit úryvek z pohádky, či nějaký příběh, zajímavé vyprávění o autorovi dané skladby nebo o samotném stvoření skladby. Dalším bodem je obrazová motivace, kdy využijeme krátkého videa, užití fotografií a obrázků souvisejících s tématem. A za poslední považujeme motivaci hudební. Žáky můžeme seznámit s úryvkem sklady, s písní podobného žánru, jinou interpretací a mnoho dalších (Synek 2004)⁵⁷.

Aby žáci skladbě věnovali plnou pozornost, můžeme tomu dopomoci i motivačními úkoly. Jedná se o několik jednoduchých otázek, na které žák po poslechu dané skladby odpovídá. Například, zda se mu skladba zdála smutná nebo veselá, jestli poznal nástroje, které ve skladbě působí, žák může zvednout ruku, až uslyší téma písně, jak by skladbu pojmenoval.

4.2 CVIČENÍ PRO ZKLIDNĚNÍ PŘED POSLECHEM

Před samotným poslechem hudby je důležité žáky zklidnit, aby byli schopni se plně na poslech soustředit. V dnešní době je to náročnější úkol než kdy dříve, s ohledem na počet hyperaktivních dětí v každé třídě. Pro zklidnění žáků a jejich hudební koncentraci nám

---

⁵⁷ SYNEK, J. *Vybrané kapitoly z didaktiky hudební výchovy I.* 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2004. ISBN 80-244-0964-X

mohou posloužit nejrůznější výčet hudebních cvičení. Mezi ně patří cvičení se zavřenýma očima, kdy žáci poslouchají zvuky okolo sebe – co se děje na ulici, na chodbě školy a mnoho dalších. Nebo může pedagog určité zvuky vytvářet – zazvoní na zvoneček, zateská, zadupá a žáci se mohou následně pokusit zvuky vyjmenovat i ve správném pořadí. Žáci taktéž mohou určovat délku tónu, který učitel zahraje na piano. ⁵⁸

4.3 POSLECH SKLADBY

Vhodné skladby pro poslechové činnosti nám nabízejí učebnice pro výuku hudební výchovy na základní škole. Tyto skladby jsou vhodně zvolené, aby pro žáky byly zajímavé a přínosné. Pokud chceme však vybírat skladby dle svého uvážení, je důležité hledět na věk posluchačů a přiměřenost skladby. Skladbu, kterou žákům chceme přehrát, musíme zvolit v nejlepší dostupné kvalitě a na přehrávači, ze kterého zaručujeme kvalitní poslech.

Doporučená délka skladby pro žáky na 1. stupni se pohybuje od 2 do 5 minut. Při poslechu by se žáci měli pohodlně posadit, či si klidně položit hlavu na lavici, aby se poslech stal příjemným zážitkem. Mohou si také zavřít oči, aby se zážitek z poslechu umocnil. Je nezbytné, aby v místnosti bylo naprosté ticho, jelikož každý rušivý vliv nám způsobí nesoustředěnost ostatních posluchačů. Podstatné je i to, aby soustředěným posluchačem byl i sám učitel, který symbolizuje vzor pro žáky. Poslech ukončíme plynulým ztlumením skladby, a ještě malou chvíli zachováme klid a ticho, aby hudba v každé mysli dozněla. ⁵⁹

4.4 ANALÝZA

Analýzu skladby provádíme ihned po prvním poslechu skladby. K analýze nám pomáhají návodné otázky, které má učitel předem připravené. *Jaká skladba byla? Byla pomalá nebo rychlá? Byla smutná nebo veselá? Co ti skladba připomínala? Co sis při skladbě představil?*

Dále po žácích požadujeme racionální zdůvodnění předešlých názorů: *„Proč sis představil zrovna toto? Proč na tebe zrovna tímto způsobem působila?“*⁶⁰

⁵⁸ SYNEK, J. *Vybrané kapitoly z didaktiky hudební výchovy I.* 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2004. ISBN 80-244-0964-X

⁵⁹ SYNEK, J. *Vybrané kapitoly z didaktiky hudební výchovy I.* 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2004. ISBN 80-244-0964-X

⁶⁰ SYNEK, J. *Vybrané kapitoly z didaktiky hudební výchovy I.* 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2004. ISBN 80-244-0964-X

4.5 SYNTÉZA

Společně shrneme nově nabitě poznatky. Učitel žákům pomáhá si o skladbě udělat jasnou představu, kdo ji složil, kdy vznikla, téma skladby, samotné interpretaci⁶¹ a užití hudebních prostředků⁶².

Skladbu si přehrajeme znovu. Nyní skladbu můžeme komentovat, zkusit vyjádřit rytmus skladby, dirigovat, pohybovat se či skladbu výtvarně ztvárnit (Synek 2004). Žákům skladba po druhém poslechu ulpívá v mysli. Bylo by vhodné skladbu si alespoň ještě jedenkrát za pololetí pustit znovu, aby se z povědomí nevytratila. Lze uspořádat hudební koncert, kdy si přehrajeme všechny skladby, které jsme za dané pololetí společně poslouchali.⁶³

4.6 INTUITIVNÍ POSLECH

Tato forma poslechu se neopírá o teoretické poznatky, víceméně k nim spěje. Skladba, dle výběru učitele, je žákům předložena bez jakýchkoli poznámek a pokynů, co mají žáci dělat. Žák reaguje zcela spontánně – výtvarným vyjádřením, tancem, pohybem, jakkoli je mu příjemné. Potom se společně diskutuje nad každým vyjádřením. Debata se musí vést opatrně, aby podporovala kreativitu každého jedince (Synek 2004)⁶⁴. Tím je míněno, že učitel by neměl nabádat jakkoli žáky k odpovědi. Žák by měl být schopen odpovídat sám, podle svého uvážení.

⁶¹ Skladba hudebního skladatele, kterou přesně podle notového zápisu zahraje někdo jiný.

⁶² Hudební výrazové prostředky jsou prvky, bez kterých by nebylo možné, aby hudba existovala. Řadí se k nim melodie, rytmus, harmonie, dynamika a barva.

⁶³ SYNEK, J. *Vybrané kapitoly z didaktiky hudební výchovy I.* 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2004. ISBN 80-244-0964-X

⁶⁴ SYNEK, J. *Vybrané kapitoly z didaktiky hudební výchovy I.* 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2004. ISBN 80-244-0964-X

5 SOUČASNÉ UČEBNICE PRO HUDEBNÍ VÝCHOVU

Na základní škole ve Švihově, kde pracuji jako vychovatelka ve školní družině a občas supluji jako učitelka 1. stupně, se pracuje s učebnicemi hudební výchovy „Hudební výchova pro 1. ročník, 2. ročník, 2. ročník, 4. ročník a 5. ročník základní školy“ od nakladatelství SPN, rok vydání se pohybuje od roku 2004, viz. zdroje. Autorem učebnic jsou Marie Lišková a Lukáš Hurník. Učebnice jsou zpracovány podle osnov vzdělávacího programu „Základní škola“, a zároveň mají schvalovací doložku MŠMT ČR.⁶⁵

Každá učebnice obsahuje zároveň kompaktní disky s poslechovými nahrávkami. Ke každé publikaci jsou připraveny i metodické příručky. V metodických příručkách jsou všelijaké náměty pro učitele, jak vyučovací hodinu efektivně uspořádat. Je to výborná pomůcka pro začínající učitele, kteří teprve nápady a inspiraci čerpají.

Učebnice jsou koncipovány podobně, velice nápaditě a zajímavě. Ovšem i přesto je užíváme jen orientačně. Občas k vysvětlení nové látky, jindy například k zpěvu kánonu, lidových písní, řešení hudebních tajemek a otázek a mnoho dalšího.

V závěru každé učebnice časová osa s vysvětlivkami uměleckých směrů určitého období, kterým se zrovna daný ročník zabývá. Následuje slovníček pojmů a za ním se nachází souhrnný seznam poslechových skladeb, z nichž některé jsou zvýrazněny tučně. Ztučnění názvů skladeb slouží jako upozornění pro učitele, že zrovna tuto vybranou skladbu může žákům přehrát opakovaně, aby došlo k upevnění melodie. Poslechové skladby, které nám učebnice nabízí všechny žákům nepřehráváme. U některých skladeb by se dalo polemizovat, zda jsou pro danou věkovou skupinu vhodné. Často mi přijdou pro žáky na jejich věk moc náročné. Nejčastěji tedy v hodinách hudební výchovy přehráváme skladby, které jsou ztučněné, a pak skladby dle vlastního výběru.

K zajímavé výuce hudební výchovy je vhodné kromě těchto učebnic užívat i klasického zpěvníku, ze kterého lze čerpat nepřeherné množství písní vhodných k zařazení do hodin hudební výchovy. Dále i mít připravené vlastní úkoly a náměty do hodin.

---

⁶⁵ LIŠKOVÁ, M. *Hudební výchova pro 1. ročník základní školy*. 2. vyd. Praha: SPN – pedagogické nakladatelství, akciová společnost, 2005. ISBN 80-7235-294-6, zadní strana obalu učebnice.

5.1 UČEBNICE HUDEBNÍ VÝCHOVA PRO 1. ROČNÍK

Autorem této učebnice je Marie Lišková. Publikaci dělí na 20 setkání, která jsou pojmenována podle pohádek, například: Zlatovláska, Jak se Honza učil latinsky, Šípková Růženka a mnoho dalších.

Jednotlivá setkání jsou doplněna o působivé ilustrace, úvodní texty k různým písním a samotné písně s notovým záznamem.

Nacházejí se zde náměty na poslechové hry a činnosti, poznávání hudebních nástrojů. V učebnici pro první ročník se žáci seznamují se státní hymnou a debatují, o čem se v hymně zpívá, dále si žáci připomínají lidové písně, ke kterým se váže mnoho úkolů souvisejících s jinými předměty na základní škole.

V závěru učebnice nalezneme souhrnný seznam poslechových skladeb, které jsou v publikaci obsaženy.⁶⁶

5.1.1 SEZNAM POSLECHOVÝCH SKLADEB

Hudební výchova pro 1. ročník

„František Škroup: Kde domov můj

Bedřich Smetana: Pochod studentských legií

Joseph Haydn: Symfonie č. 101 D dur – Hodiny

Georges Bizet: Arlésanka, Intermezzo

Antonín Dvořák: Symfonie č. 8 G dur, op. 88

Georg Philipp Telemann: Předehra fis moll (Italské laškování)

Jiří Šlitr, Jiří Suchý: Malé kotě

Uno Naisso, Ivan Lember: Lesní telegram

Georg Philipp Telemann: Sonáta D dur pro trubku, smyčcový orchestr a Basso continuo

Maurice Ravel: Údolí zvonů z cyklu Zrcadla

Christoph Willibald Gluck: Suita z baletu Don Juan (Pizzicato)

Jakub Jan Ryba: Rajskou radost pocítuje (Pastorela)

Johannes Brahms: Uherský tanec č. 5 (Orchestrální úprava)

Antonín Dvořák: Valčík D dur, op. 54, č. 4

Věroslav Neumann, Václav Fischer: U nás v kapele

⁶⁶ LIŠKOVÁ, M. *Hudební výchova pro 1. ročník základní školy*. 2. vyd. Praha: SPN – pedagogické nakladatelství, akciová společnost, 2005. ISBN 80-7235-294-6

Napoleon Coste: Koncertantní etuda A dur (moderní úprava)

Pohádky z pařezové chaloupky: Jak je málem popadl drak

Luigi Bocherini: Kvintet E dur, op. 13, č. 5, Menuet (smyčcový orchestr)

Ilja Hurník: Pohádka o princezně žabce

Antonio Vivaldi: Čtvero ročních období, op. 8, Léto – 3. Presto

Carl Orff: Carmina Burana – In taberna quando sum

*Nikolaj Andrejevič Rimskij-Korsakov: Let čmeláka z opery Pohádka o caru Saltánovi*⁶⁷

5.2 UČEBNICE HUDEBNÍ VÝCHOVA PRO 2. ROČNÍK ZÁKLADNÍ ŠKOLY

Tuto učebnici hudební výchovy pro 2. ročník základní školy napsala Marie Lišková společně s Lukášem Hurníkem. V této publikaci se nachází 20 setkání. Setkání nesou názvy po přírodních úkazech a jevech (Vlnky a vlny), názvy povolání (Muzikanti, Řemesla) a po motivech se zvířaty (ZOO, Zvířátka).

V této učebnici se již na samotném začátku žáci seznamují se stoupající a klesající melodií, kterou se pokouší znázornit pohybem. Jedná se o píseň „Kočka leze dírou“. Další zajímavé zpracování skladby se dostalo lidové písni z Moravy „Okolo Frýdku“, u které žáci pochodují a rychlost pochodu určuje bubínek. U této písně se zároveň žáci učí, co je to takt. Ten je vyznačen v této písni pomocí balónku, aby žáci pochopili i názorně, o co se v teorii jedná. Zároveň je počtem barev v balónku naznačeno, do kolika dob v tomto taktu počítáme (dvě barvy = dvě doby).

V dalších kapitolách je žákům představena partitura. Žáci si zkusí představit, o jak náročnou práci se jedná. Mají možnost si skládání melodie ihned vyzkoušet, a to pomocí následujícího úkolu v učebnici, kde se pokusí zhudebnit reklamní heslo: „*Banány a mandarinky jen v kompotu od maminky!*“

Žáci pracují v různých kapitolách se správným dýcháním, učí se základní taneční kroky k písním, doprovází písně rytmickými doprovody, vyhledávají písně, které mají podobné první tři tóny a mnoho dalších. Na straně 100 je věnovaná kapitola přímo hlasové výchově.⁶⁸

⁶⁷ LIŠKOVÁ, M. *Hudební výchova pro 1. ročník základní školy*. 2. vyd. Praha: SPN – pedagogické nakladatelství, akciová společnost, 2005. ISBN 80-7235-294-6, str. 95

⁶⁸ LIŠKOVÁ, M., HURNÍK, L. *Hudební výchova pro 2. ročník základní školy*. 2. vyd. Praha: SPN – pedagogické nakladatelství, akciová společnost, 2012. ISBN 80-7235-312-8

5.2.1 SEZNAM POSLECHOVÝCH SKLADEB

- „Ludwig van Beethoven: Symfonie č. 6 F dur op. 68 Pastorální
 Vítězslav Novák: Bouře op. 42
 Bedřich Smetana: předehra k Prodané nevěstě
 Jan Dismas Zelenka: Laetatus sum, část Sicut erat ZWV 57
 Ukázka kontrabasu, trubky a houslí
 Niccolò Paganini: Capriccio pro sólové housle op. 1
 Camille Saint-Saëns: Karneval zvířat, výběr
 Franz Schubert: Pstruh op. 32 č. 1 D550
 Maurice Ravel: Zrcadla
 Georg Friedrich Händel: Hudba k ohňostroji HWV 351
 Richard Wagner: Mistři pěvci norimberští
 Jakub Jan Ryba: Česká mše vánoční
 Bohuslav Martinů: Kuchyňská revue
 Felix Mendelssohn-Bartholdy: Sen noci svatojánské, Svatební pochod op. 61
 Bernard Flies: Princí můj maličký, spi
 Ilja Hurník: Pohádka (z Příběhů jedné kapely)
 Wolfgang Amadeus Mozart: Malá noční hudba, Serenáda č. 13 G dur, KV 525
 Josef Haydn: Koncert pro trubku a orchestr Es dur, 3. věta
 Maurice Ravel: Suita č. 2 z baletu Daphnis et Chloe
 Václav Trojan: Žabák z hudby k filmu Císařův slavík
 Abraxas: ZOO
 Antonín Dvořák: V přírodě op. 91
 Abraxas: Země se točí pořád dokola
 + přídavek na uklidnění pro učitele: Ludwig van Beethoven: Sonáta pro klavír č. 14 cis moll op. 27 Měsíční svit, 1. věta“⁶⁹

⁶⁹ LIŠKOVÁ, M., HURNÍK, L. *Hudební výchova pro 2. ročník základní školy*. 2. vyd. Praha: SPN – pedagogické nakladatelství, akciová společnost, 2012. ISBN 80-7235-312-8, str. 103

5.3 UČEBNICE HUDEBNÍ VÝCHOVA PRO 3. ROČNÍK ZÁKLADNÍ ŠKOLY

Autory hudební výchovy pro 3. ročník základní školy je opět Marie Lišková s Lukášem Hurníkem. Učebnice je koncipována obdobně jako učebnice předešlé. Je rozdělena je do 22 setkání, na jejichž začátku se nachází vždy motivační úvodní text. Názvy setkání jsou pojmenovaná s přihlédnutím věku dětí, tudíž zde nenajdeme žádné pohádkové názvy ani motivy se zvířaty a obdobně. Setkání se zde jmenují například: Starosti s muzikou a Na horách.

Žáci se seznamují s českými lidovými písněmi, jako je například „Ach synku, synku“, „Vyletěla holubička“, u níž se žáci seznamují s pojmy klesavá a stoupavá melodie, dále lidová píseň z Moravy „Dů Valaši, dů“, kterou si žáci mohou zazpívat jako kánon a mnoho dalších písní lidových i umělých.

V učebnici jsou klasicky různé úkoly k plnění a zamyšlení vztahující se k poslechovým skladbám i písním ke zpěvu. Zpracování učebnice považují za zdařilé – přehledné, záživné, poučné.⁷⁰

5.3.1 SEZNAM POSLECHOVÝCH SKLADEB

„Ilja Hurník: Kolovrátek

Anton Webern: 6 orchestrálních kusů, op. 6, konec 4. věty

Vítězslav Novák: V Tatrách, op. 26

Johann Sebastian Bach, Ferruccio Busoni: Chorální předehra

Leopold Mozart: Dětská symfonie, 1. věta

Pavel Jurkovič: Ptačí koncert

Johann Sebastian Bach: Mše h moll BWV 232 – Et in unum Dominum

Zpěv Louise Armstronga

Ukázka indické hudby

Georgius Zrunek: Vánoční mše, část Benedictus, Agnus

Wolfgang Amadeus Mozart: Kouzelná flétna, árie Papagena

Antonio Vivaldi: Čtvero ročních období, op. 8, Zima

Antonín Dvořák: Můj domov, předehra, op. 62

Ukázka čínské hudby

⁷⁰ LIŠKOVÁ, M., HURNÍK, L. *Hudební výchova pro 3. ročník základní školy*. 2. vyd. Praha: SPN – pedagogické nakladatelství, akciová společnost, 2007. ISBN 978-80-7235-354-5

Jiří Stivín: Sangvinici

Bedřich Smetana: Z českých luhů a hájů z cyklu Má vlast

Fryderyk Chopin: Polonéza A dur

Arthur Honneger: Pacific 231

Ludwig van Beethoven: Symfonie č. 5 c moll, op. 67, Osudová, 4. věta

Bedřich Smetana: Prodaná nevěsta, duet Kecal a Jenka

Antonín Dvořák: Slovanský tanec č. 15 C dur

Sergej Prokofjev: Popelka, Hodinová scéna

Leoš Janáček: Příhody Lišky Bystroušky

*Josef Suk: V nový život, pochod*⁷¹

5.4 UČEBNICE HUDEBNÍ VÝCHOVY PRO 4. ROČNÍK ZÁKLADNÍ ŠKOLY

Jedná se o další zajímavé zpracování z řady učebnic hudební výchovy od Marie Liškové a Lukáše Hurníka. Tento díl obsahuje celkem 20 setkání, například: „Dopis, Tajemství a Barvy“.

Žáci si v této publikaci opakují vzestupnou a sestupnou melodii, určují, zda se vrací úvodní melodie písní, určují autory skladeb, vzpomínají si na významné skladby hudebních skladatelů a v učebnici se dovídají zajímavosti o vzniku těchto skladeb. Žáci poznávají hlouběji hudební teorii. Učí se o pojmech jako je synkopa, jak se vyznačuje, jak ji poznáme, o ukončené a neukončené melodii, vzpomínají, k čemu slouží metronom, o kterém se učili v prvním dílu učebnic hudební výchovy, co je to kánon. Dále sami zkouší pomocí svého zpěvu zesilovat (*forte*) a zeslabovat (*piano*) dle notového zápisu.

Mezi zajímavé činnosti, které tato učebnice nabízí, je zhudebnění básně, která je v učebnici uvedena. Je zde popsáno, jak při zhudebnění postupovat. Také bych ráda uvedla, že u několika písní je v učebnici popsán pohybový doprovod, který si žáci nacvičí a poté píseň mohou kromě zpěvu doprovodit i pohybem.

Na konci učebnice nalezneme kapitolu „Co jsme se naučili“, kde je shrnuto, co si žáci nově osvojili.⁷²

⁷¹ LIŠKOVÁ, M., HURNÍK, L. *Hudební výchova pro 3. ročník základní školy*. 2. vyd. Praha: SPN – pedagogické nakladatelství, akciová společnost, 2007. ISBN 978-80-7235-354-5. (str. 111)

⁷² LIŠKOVÁ, M., HURNÍK, L. *Hudební výchova pro 4. ročník základní školy*. 2. vyd. Praha: SPN – pedagogické nakladatelství, akciová společnost, 2006. ISBN – 80-7235-322-5

5.4.1 SEZNAM POSLECHOVÝCH SKLADEB

„Antonín Dvořák: *Symfonie e moll č. 9 op. 95, Z nového světa, část Largo*

Ukázka indiánské hudby: Tanec bizonů

Ukázka hudby afrických domorodců: Vodní bubny

Bedřich Smetana: Má Vlast, Vltava

Steve Reich: Sextet

Petr Iljič Čajkovskij: Koncert pro klavír a orchestr b moll, 3. věta

Ludwig van Beethoven: Symfonie č. 8 F dur op. 93, 2. věta

Johann Sebastian Bach: Sinfonia z kantáty č. 29 (úprava pro syntezátor)

Pavel Dydovič: Bláznova ukolébavka

Johannes Brahms: Variace na Haydnovo téma (téma + poslední variace)

Wolfgang Amadeus Mozart: Variace na francouzskou lidovou píseň (Variace C dur K. 265)

Josef Mysliveček: Oktet B dur 1. Allegro

Jakub Jan Ryba: Milý synáček

Leoš Janáček: Pilky z Lašských tanců

Dmitrij Šostakovič: Symfonie č. 10, Scherzo

Krzysztof Penderecki: Jakubovo probuzení

Joseph Haydn: Symfonie č. 94 G dur S úderem kotlů

Joseph Haydn: Symfonie č. 45 fis moll Na odchodnou, 3 věta

Leoš Janáček: Symfonieta

Vítězslav Novák: U muziky ze Slovácké suity

Antonín Dvořák: Moravské dvojzpěvy – Dyby byla kosa nabróšená

Ukázka romského folkloru – Věra Bílá: U vody (Paš o paňori)

Antonín Dvořák: Árie ježibaby z opery Rusalka

Maurice Ravel: Dítě a kouzla, foxtrot

*Queen: Bicycle Race*⁷³

⁷³ LIŠKOVÁ, M., HURNÍK, L. *Hudební výchova pro 4. ročník základní školy*. 2 vyd. Praha: SPN – pedagogické nakladatelství, akciová společnost, 2006. ISBN – 80-7235-322-5

5.5 UČEBNICE HUDEBNÍ VÝCHOVY PRO 5. ROČNÍK ZÁKLADNÍ ŠKOLY

Tato publikace je pátou z řady učebnic pro 1. stupeň základní školy. Tato učebnice seznamuje žáky s hudebními nástroji, se životem skladatelů a zajímavostmi z jejich života. Dále žáky seznamuje s tím, jak se hudba tvoří a dalšími činnostmi, které se s hudbou pojí.

Učebnice se dělí do 20 setkání (Mosty, Na Moravě či Zklamání), která jsou motivována úvodními texty. V jednotlivých kapitolách je kladen důraz na aktivitu a tvořivost žáků ve všech oblastech hudební výchovy. Žáci se seznamují opět s nejrůznějšími činnostmi hudební výchovy, a to zpěvem, hudebně pohybovými aktivitami, instrumentálními činnostmi a poslechem.

Všechny učebnice od nakladatelství SPN jsou zpracovány podle RVP ZV a činnosti v nich směřují k dosažení očekávaných výstupů v prvním i druhém období.

Učebnici zpracovala Marie Lišková.⁷⁴

5.5.1 SEZNAM POSLECHOVÝCH SKLADEB

„Petr Iljič Čajkovskij: Suita č. 4 G dur, op. 61, Mozartiana

Wolfgang Amadeus Mozart: Don Giovanni, Finch' han dal vino

Antonio Vivaldi: Concerto in D, 2. věta 5

A vy páni muzikanti

Ag Flek: Husličky

Johann Sebastian Bach: Toccata a fuga d moll, BWV 565

Václav Trojan: Šest lidových písní pro smyčcové kvarteto, U panského dvora

Aaron Copland: Rodeo

John Lennon, Paul Mc Cartney: And I Love Her

Francois Joseph Gossec: Koncertantní symfonie pro dvě harfy, 3. věta, Rondo

Giuseppe Torelli: Sonata a cingu č. 1 pro trubku, smyčce a basso continuo, 1. věta

George Gershwin: Koncert F dur pro klavír a orchestr, 3. věta

Benjamin Britten: Chvála koled, This Little Babe

Spirituál kvintet: Bim bam

Jakub Jan Ryba: Libou písničku (pastorela)

⁷⁴ LIŠKOVÁ, M. *Hudební výchova pro 5. ročník základní školy*. 3., upravené vyd. Praha: SPN – pedagogické nakladatelství, akciová spol., 2018. ISBN 978-80-7235-609-6

Ludwig van Beethoven: Předehra ke Goethově truchloře Egmont, op. 84

Wolfgang Amadeus Mozart: Don Giovanni, Menuet

Modest Petrovič Musorgskij: Obrázky z výstavy, Promenáda v orchestrální úpravě Maurice Ravela

Modest Petrovič Musorgskij: Obrázky z výstavy, Tanec kuřátek ve skořápkách (klavírní verze)

Modest Petrovič Musorgskij: Obrázky z výstavy, Tanec kuřátek ve skořápkách (orchestrální úprava)

Bedřich Smetana: Prodaná nevěsta, Proč bychom se netěšili

George Bizet: Carmen, Prelúde

Vangelis: Pulstar

Antonín Dvořák: Furiant z České suity D dur, op. 39

Georg Friedrich Händel: Vodní hudba, Air

*Jaroslav Ježek: Buggatti step*⁷⁵

---

⁷⁵ LIŠKOVÁ, M. *Hudební výchova pro 5. ročník základní školy*. 3., upravené vyd. Praha: SPN – pedagogické nakladatelství, akciová spol., 2018. ISBN 978-80-7235-609-6. Str.136

6 PRACOVNÍ LISTY

Ve vlastním výzkumu se zabývám prací s poslechovými skladbami. Ke každému ročníku z 1. stupně základní školy jsem vytvořila 1-3 pracovní listy, které následně zhodnotím. K některým pracovním listům jsem připravila modelové vyučovací hodiny, které jsem vyzkoušela v praxi se žáky ze základní školy ve Švihově.

Skladby jsem vybírala dle svého uvážení. V některých případech jsem čerpala výběr skladeb podle učebnic, které jsem výše představovala. Mnoho poslechových skladeb ze jmenovaných učebnic hudební výchovy mi přijde pro danou věkovou skupinu náročné či méně zajímavé. Vybírala jsem velice známé skladby světových skladatelů, se kterými mám u žáků dobré zkušenosti z průběžných praxí během studia. Pro žáky jsou atraktivní, zajímavé, udrží bez problémů pozornost během samotného poslechu.

V prvním ročníku jsme začali poslechem skladby Jaro, kterou složil Antonio Vivaldi. Další skladbu jsem volila od skladatele Camille Saint-Saëns: Aquarium, na které lze žáky skvěle motivovat a dále s nimi pracovat. Dále jsem ve vyšších ročnících pracovala s ukázkami skladeb od skladatelů jako je například Ludwig van Beethoven, Joseph Haydn. Nevynechala jsem ani české skladatele, se kterými je nutno žáky seznámit. Mezi ně patřil například Antonín Dvořák, Bedřich Smetana či Bohuslav Martinů s jeho Kuchyňskou revue.

6.1 MODELOVÁ VYUČOVACÍ HODINA V 1. TŘÍDĚ

6.1.1 ANTONIO VIVALDI: JARO

Úvod:

Začíná měsíc březen. Co to pro nás a pro přírodu znamená? Správně, začíná jaro. Název tohoto měsíce pochází z rašení bříz a začátkem březosti zvířat. Kolem 21. března nastává takzvaná jarní rovnodennost. Pro nás to znamená, že den je podobně dlouhý jako noc a dny se budou postupně prodlužovat. 8. března slavíme mezinárodní den žen. Což jistě dobře víte, protože tatínek přinese mamince nějakou kytičku, něco dobrého na zub nebo nějaký malý dáreček.

V tomto měsíci začíná i takzvaná postní doba, která přesněji začíná popeleční středou a trvá čtyřicet dnů. Posledním dnem je Boží hod velikonoční. V tomto období se

připravujeme na Velikonoce. Lidé omezovali jídlo, nejedli maso a nepili alkohol. Během tohoto období se nepořádaly ani žádné zábavy, kde se tancovalo, a hrála hudba.

My si dnes společně poslechneme veselou skladbu, která nese příznačný název „Jaro“ od hudebního skladatele, který se jmenuje Antonio Vivaldi. Antonio byl významným barokním skladatelem. Narodil se v Benátkách v Itálii a konec života strávil ve Vídni v sousedním Rakousku. Byl velice známým houslovým virtuosem⁷⁶. Vyrůstal v hudebnické rodině. Od mala se učil hře na housle a velice brzy se pokoušel o první komponování skladeb. Na přání své rodiny se stal knězem.

V počátcích své tzv. hudební kariéry se Vivaldi stal mistrem ve hře na housle v dívčím sirotčinci Ospedale della Pieta. Pro sirotčinec složil mnoho skladeb instrumentální hudby. Nejvíce Vivaldiho proslavily koncerty a instrumentální skladby, které byly oblíbené po celé Evropě. Jeho tvorbou se inspirovalo mnoho dalších významných hudebních skladatelů. Nejznámější z jeho díla je cyklus houslových koncertů zvaný *Čtvero ročních období*. Vivaldi též složil mnoho úspěšných oper. Antoniu bylo přezdíváno

jako Zrzavý kněz.

1. poslech skladby: Žáci se pohodlně usadí, v tichosti a ničím nerušení posloucháme skladbu.

Otázky k prvnímu poslechu skladby:

- Líbila se vám skladba?
- Měla opravdu jarní náladu?
- Slyšeli jste také zpěv ptáčků?
- Poznali jste housle?
- Byla skladba zahrána rychle či pomalu?
- Připadala vám skladba smutná nebo naopak veselá?

⁷⁶ Člověk, který projevuje mimořádné dovednosti ve hře na hudební nástroj.

Úkoly k druhému poslechu skladby: Zkus se do skladby opravdu zaposlouchat, můžeš si zavřít i oči a představuj si, jak to vypadá na nějakém místě, které máš třeba rád a je to na jaře. Slyšíš tam zpěv ptáčků, všude je sluníčko, jsi veselý a šťastný. Pustíme si k tomu našemu představování skladbu ještě jednou, ať si to lépe představíme.

2. poslech skladby: Skladbu si pustíme ještě jednou, opět se jedná o nerušený poslech.

- Tak co, představili jste si všichni, jak jste na svém oblíbeném místě, a kolem vás je jarní příroda? Všude to krásně voní, slyšíte zpěv ptáčků, šumění stromů.. (můžeme nechat vyprávět představy 2-3 žáků).

3. poslech skladby:

- K třetímu poslechu skladby si připravíme čtvrtku, vodu, štětec a vodové barvy.
- Každý žák potře čtvrtku vodou a do ní budeme zapouštět „jarní barvy“ – zelená, žlutá, modrá, apod. dle vlastního uvážení.
- K malbě si pustíme skladbu znovu a již si při ní povídáme, co konkrétně v jaký čas slyšíme.
- Hotové obrázky společně vyhodnotíme. Sedneme si do kroužku na koberci, každý žák bude mít svůj obrázek u sebe a může o něm v krátkosti hovořit (co obraz znázorňuje, proč je tady zrovna žlutá skvrna, apod.).

Pracovní list:

1. Přeškrtni hudební nástroj, na který Antonio Vivaldi nehrál.

2. Bludiště: Na obrázku vidíte pana skladatele, který velice přemýšlí. Přemýšlí nad tím, co jsme ve skladbě „Jaro“ společně slyšeli. Je si jistý, že někdo nám zpíval. Na výběr je mezi jeleny, dětským sborem, ptáčky a psy. Pomůžeme mu najít cestičku ke správné odpovědi?

3. Jestlipak si vzpomenete, jaké povolání Antonio Vivaldi dělal? Odpovědi může být více.

- a) zubař
- b) hudební skladatel
- c) stavitel
- d) kněz
- e) uklízeč

4. Propojíš správné povolání z předešlého úkolu s obrázkem, který jej charakterizuje? Každé povolání s obrázkem můžeš propojit jinou barvou.

5. Napiš alespoň jeden hudební nástroj, který jsi v hudební ukázce poznal/a:

6. Jaký obrázek vyjadřuje skladbu? Můžeš jich zakroužkovat víc.

7. Jak se ti líbila dnešní vyučovací hodina? Vybarvi smajlíka, který tvé pocity vyjadřuje.

8. Líbila se ti vybraná skladba? Vybarvi smajlíka.

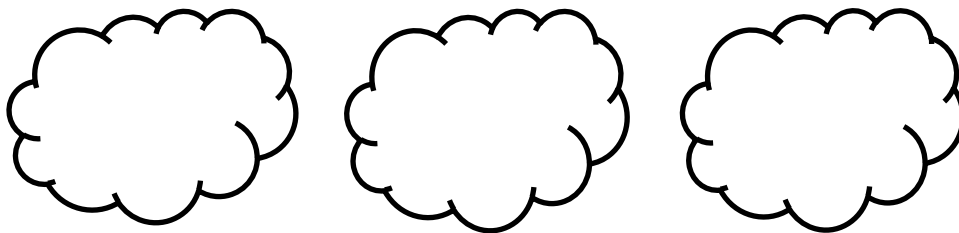

9. Zapamatoval/a sis nějakou informaci z dnešní vyučovací hodiny?

6.1.2 CAMILLE SAINT-SAËNS: AQUARIUM**1. Namaluj, co sis při poslechu představoval/a:****2. Jak bys skladbu pojmenoval/a?**

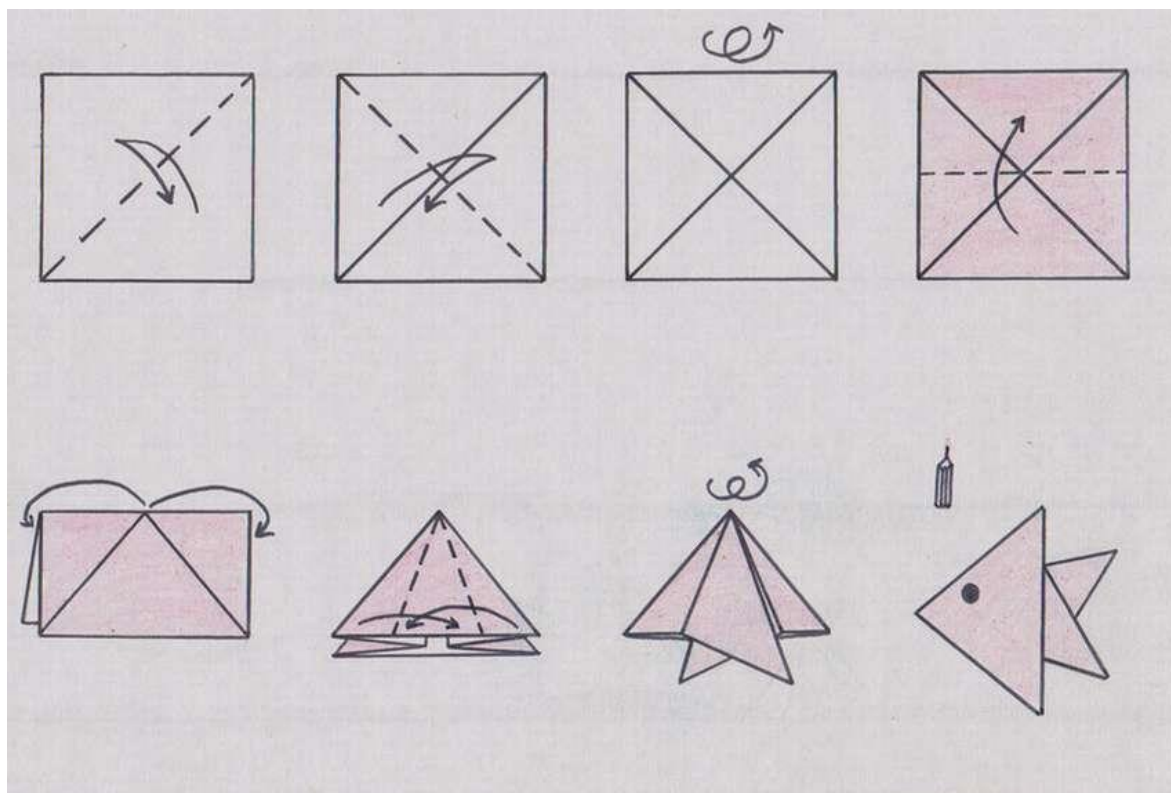
3. Vybarvi mráčky barvami, které se podle tebe ke skladbě hodí.**4. Co znamenají tato znaménka v notovém zápisu?***p* _____*mf* _____*f* _____

4. Které hudební nástroje ve skladbě zazněly? Zakroužkuj je.

5. Výroba moře: origami ryby

Návod na výrobu origami rybek:

77

⁷⁷ Fashion decorexpro.cz [online]. © 2015-2021 [Cit. 19.4.2023]. Dostupné z: <https://fashion.decorexpro.com/images/article/thumb/715-0/2021/10/sozdanie-origami-v-vide-ryb-4.jpg>

6.2 PRACOVNÍ LIST PRO ŽÁKY 2. TŘÍDY

6.2.1 CAMILLE SAINT-SÄENS: KARNEVAL ZVÍŘAT – SLON

AHOJ DĚTI!
JÁ JSEM SLON
A DNEŠNÍ HODINU
HUDEBNÍ VÝCHOVY
STRÁVÍME SPOLU.
POJĎME SE SPOLEČNĚ
NĚCO NAUČIT.

NA ZÁČÁTKU OSNOVY
ŘÍKEME
KLÍČ HOUSLOVÝ!

NOTA PŮLOVA

DOPLŇ CHYBĚJÍCÍ ČÁST NOTY:

OBKRESLI
KLÍČ.

1. Jak na tebe skladba působila?

---

2. Myslíš, že byla skladba veselá nebo smutná?

---

3. Jaké poznáváš hudební nástroje?

---

4. Měl jsi nějakou představu při poslechu této skladby?

---

5. Společně si přečteme, co nám v obrázku říká slon a budeme chvilku pracovat s ním. Až splníme všechny úkoly, slona si můžeme za odměnu vybarvit.

6. Jak pojmenuješ svého slona?

6.2.2 BOHUSLAV MARTINŮ: KUCHYŇSKÁ REVUE

1. Co je to revue?

- a) kniha
- b) divadelní představení
- c) druh sladkosti

2. Hrála hudba v ukázce rychle nebo pomalu? _____

3. Jaké dojmy ze skladby máš?

_____

4. Jaké hudební nástroje jsi poznal/a?

_____

5. Napiš, co sis při poslechu skladby představoval/a:

_____

_____

_____

6. Zakroužkuj, na jaké hudební nástroje Bohuslav Martinů hrál:

a) varhany	c) akordeon
b) flétna	d) housle

7. Jaký hudební žánr „Kuchyňská revue“ je?

- a) jazz
- b) disco

6.3 PRACOVNÍ LISTY PRO 3. TŘÍDU

6.3.1 BEDŘICH SMETANA: LOUISINA POLKA

1. Spoj podobizny se jmény.

Jaroslav Ježek

Bedřich Smetana

Bohuslav Martinů

Antonín Dvořák

2. V jakém taktu je psán tanec polka?

a) 3/4

b) 2/4

3. Co/kdo byl inspirací k napsání této skladby?

---

4. Vyhledej v učebnici hudební výchovy pro 3. ročník ZŠ alespoň tři písně, které jsou také napsány ve stejném taktu jako polka.

---

5. Napiš tři informace o Bedřichu Smetanovi z jeho života:

1.

2.

3.

6. Napiš tři skladby, které Smetana složil.

1.

2.

3.

7. Psal Smetana opery?

a) ano

b) ne

8. Vzpomeneš si alespoň na jednu operu, pokud je Smetana skládal?

---

9. Byl Smetana světově proslulým skladatelem?

---

10. Na jaký hudební nástroj Smetana hrál? Může být i více možností.

a) varhany

b) piano

c) violoncello

d) housle

e) kontrabas

11. Líbila se ti skladba? _____

12. Jaká byla skladba? _____

13. Jaké nástroje jsi ve skladbě poznal/a? _____

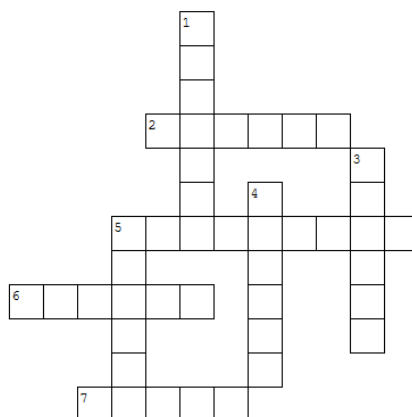
6.3.2 NIKOLAJ ANDREJEVIČ RIMSKIJ-KORSAKOV: LET ČMELÁKA

1. Jak bys skladbu pojmenoval/a?

2. Doplnovačka

Nikolaj Andrejevič Rimskij-Korsakov byl významný romantický _____ hudební skladatel a pedagog. Mezi jeho žáky patřil Igor _____ nebo Alexandr Glazunov. Byl členem umělecké skupiny zvané „Pětka“ nebo též „_____“. Jeho díla jsou inspirována náměty z oblasti lidové slovesnosti. Nejvíce se věnoval tvorbě oper, ale skládal také symfonie, písně, komorní a vokální skladby. Jeho opera _____ byla hrána v Národním divadle v Praze roku 1905.⁷⁸

3. Křížovka

Vodorovně

2. Smyčcový hudební nástroj se čtyřmi strunami,
5. Smyčcový hudební nástroj se čtyřmi strunami, nesprávně označován jako "basa"
6. Dechový dřevěný hudební nástroj
7. Strunný hudební nástroj, drnkací nástroj, struny jsou položeny kolmě

Svisle

1. Bicí nástroj, sestaven z dřevěných kamenů, na které se hraje údery dřevěnou, gumovou nebo plastovou paličkou
3. Strunný úderný hudební nástroj, využíván jako sólový či doprovodný nástroj, klávesový nástroj
4. Dechový žestový hudební nástroj, dosahuje vysokých tónů
5. Drnkací strunný nástroj s hmatníkem, má šest strun, oblíbenost při táboráku

4. Jaké hudební nástroje jsi v ukázce poznal/a?

⁷⁸ Wikipedie: Nikolaj Andrejevič Rimskij-Korsakov. [online] [Cit. 24.4.2023]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Nikolaj_Andrejevič_Rimskij-Korsakov

5. Jaké roční období ti připomíná?

---

6. Nakresli zde, co sis představoval/a při poslechu skladby.

7. Jaký myslíš, že má hudba charakter? Pochodový, taneční, pohádkový námět, mohla by být skladba použita jako hudba k filmu? _____

6.4 MODELOVÁ VYUČOVACÍ HODINA VE 4. TŘÍDĚ

6.4.1 JOSEPH HAYDN: SYMFONIE Č. 94 G DUR S ÚDEREM KOTLŮ

Pracovní list pro žáky 4. třídy základní školy.

Průběh vyučovací hodiny:

Úvod: V dnešní hodině si společně poslechneme skladbu od známého rakouského skladatele Josepha Haydna, který se narodil roku 1732, žil tedy v 18. století. Jeho matka byla kuchařkou a otec lidovým hudebníkem, který uměl hrát na harfu. Hudba se zpěvem byly nedílnou součástí Haydnova života. Joseph měl mladšího bratra, který byl také vynikajícím hudebníkem a skladatelem.

V dospělosti si Haydn vzal za manželku Annu Marii Kellerovou, se kterou žil dlouhých 40 let. Ovšem manželství šťastné nebylo, a také zůstalo bezdětné.

Haydn byl jmenován hudebním ředitelem hraběte Morzina. Přes zimu pobýval ve Vídni a přes léto v Čechách poblíž Plzně, konkrétně v Dolní Lukavici. V té také složil své první symfonie.

Za svého života se Haydn setkal s Mozartem a stali se z nich blízcí přátelé. Ve Vídni také učil Ludwiga van Beethovena.

Haydn byl nazýván také jako „otec symfonie“ či „otec smyčcového kvarteta“ a byl jedním z hlavních představitelů klasické hudby.

1. poslech skladby: žáci pouze poslouchají, ničím se nevyrušují, mohou si hlavu opřít o lavici, pohodlně si sednout.

Otázky k prvnímu poslechu skladby:

- Líbila se vám píseň?
- Slyšeli jste už někdy tuto skladbu?
- Byla rychlá, nebo pomalá?
- Smutná nebo veselá?

Úkoly k druhému poslechu skladby:

Skladba se jmenuje „S úderem kotlů“, víte, co to znamená? Co jsou to kotle?⁷⁹

Kdykoli si myslíte, že zaznělo hlavní téma skladby, zvedněte ruku. Co je hlavní téma skladby?

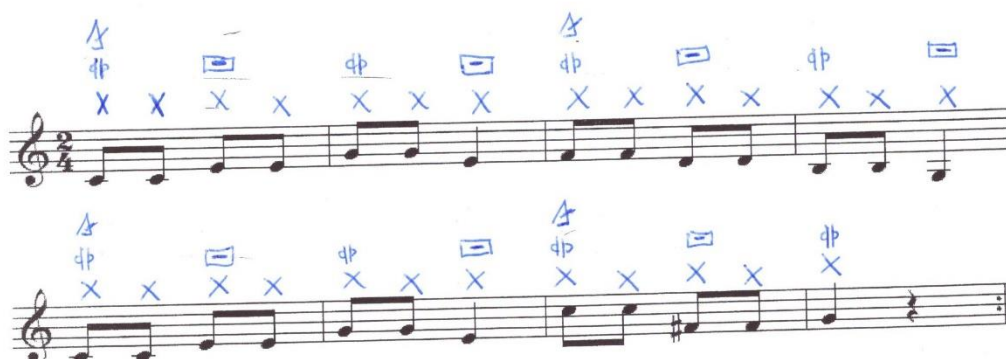
Zkuste spočítat, kolikrát téma zaznělo.

2. poslech skladby

Po druhém poslechu skladby společně odpovíme na otázky, zhodnotíme, kdo motiv skladby poznal a kdo se ztrácel – žáci budou mluvit sami za sebe.

3. poslech skladby

Třetí poslech skladby doprovodíme nástroji, které máme připravené, a to ozvučná dřívka, činelky, triangel a dřevěný blok. Vytvoříme pět skupin, které se postaví před tabuli. Pět žákům rozdáme ozvučná dřívka, dva žáci obdrží činelky, jeden žák dřevěný blok a jeden žák triangel. Zbytek žáků ve třídě sedí v lavicích a pomocí tleskání rukama mohou doprovázet skladbu stejně jako žáci s dřívky.

1. skupina - dřívka
2. skupina - činelky
3. skupina - dřevěný blok
4. skupina - triangel

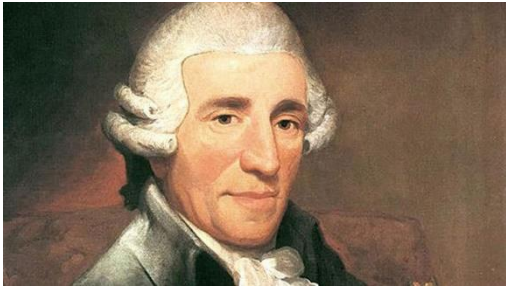
⁷⁹ Kotle = tympány. Jedná se o rytmický blanzvučný bicí nástroj v symfonickém orchestru. Skládá se z kůže, která je napnutá na měděné polokouli a do kůže se tlučí paličkami. V dnešní době se místo kůže používají i plasty.

Pracovní list

V poslední části hodiny žáci vyplní pracovní list přiložený níže.

Datum: _____

Jméno: _____

Jakým jménem se _____ Haydn jmenoval?

- a) George
- b) Johannes
- c) Joseph
- d) Hans

V jaké sousední zemi Haydn žil?

- a) Slovensko
- b) Polsko
- c) Rakousko

Poblíž jakého města v Čechách Haydn pobýval?

- a) poblíž Plzně
- b) poblíž Švihova
- c) poblíž Prahy

Setkal se za svého života Haydn s Mozartem?

- a) ano
- b) ne

Vyber, jaký grafický záznam k úvodní melodii skladby patří.

a)

b)

Jaký hudební nástroj v tomto díle je nazýván „kotle“?

- a) housle
- b) tympány
- c) flétna

Spoj tyto nástroje se správným obrázkem.

- a) kotle
- b) činely
- c) bubny

Napiš nástroje, které jsi v ukázce skladby poznal/a:

Hodnocení:

Jak se mi vyučovací hodina líbila?

Dozvěděl/a jsem se dnes něco nového?

6.4.1.1 REFLEXE K VYUČOVACÍ HODINĚ

Tuto vyučovací hodinu jsem vyzkoušela s žáky 4. B na základní škole ve Švihově. Přítomných žáků bylo 17.

Nejprve jsem žákům představila, co nás dnes čeká a zda už poslech skladby s následujícími úkoly s paní učitelkou zkoušeli. Bohužel jsem zjistila, že v tomto školním roce žáci poslech ještě neprováděli, tudíž nevěděli, co od něj očekávat. Na interaktivní tabuli jsem žákům zobrazila podobiznu Josepha Haydna, u které bylo napsané i celé jeho jméno. Tento obrázek jsem nechala k nahlédnutí po celou vyučovací hodinu.

Po představení skladatele jsme si s žáky pustili poprvé ukázkou symfonie „S úderem kotlů“. Žáci si mohli pohodlně sednout, případně si položit hlavu na lavici, aby si poslech skladby co nejvíce užili a dostatečně se na něj soustředili. Po poslechu následovaly předem připravené otázky, na které jsem se žáků dotazovala. V odpovědích se žáci většinou shodovali, pouze u otázky, zda tuto skladbu žáci někdy slyšeli se názory velice lišily. Děti, které se hudbě věnují i ve svém volném čase skladbu již slyšeli, zbytek, a ten tvořila většina třídy, skladbu slyšela dnes poprvé.

Žákům jsem zopakovala název skladby, kterou posloucháme a zeptala se ji, jestli pak ví, co jsou to kotle? Pár žáků správně definovalo, že se jedná o bicí nástroj. Ukázala jsem žákům obrázek kotlů, popsala, jak vypadají a jak se jim i jinak říká, a to tympány. To už žáci pokyvovali hlavou, že tento pojem znají.

Následovala otázka pro žáky: „Co je to téma skladby“? Společně jsme si vysvětlili, že se jedná o opakovaný úryvek ve skladbě, který se i několikrát opakuje. Zadala jsem žákům úkol, že při druhém poslechu skladby zvednou ruku vždy, kdy si myslí, že téma skladby slyší. První takty žáci ruce nezvedali, ovšem po chvíli si uvědomili, jaká melodie se dokola v úryvku opakuje, a ruce zvedali správně. S žáky jsme po poslechu naše úsilí zhodnotili.

Následovala ukázkou nástrojů z Orffova instrumentáře – ozvučná dřívka, činelky, triangl a dřevěný blok. Žáky jsem rozdělila do pěti skupin. V první skupině byl jeden žák s trianglem, ve druhé skupině byli tři žáci s činelky, ve třetí skupině 2 žáci s dřevěným blokem, čtvrtou skupina byla poměrně početná. Nacházelo se v ní šest žáků s ozvučnými dřívky a zbytek žáků, na které nevystačili nástroje, použili své ruce místo ozvučných dřívek. Každý žák obdržel partituru se záznamem melodie skladby a značkami, jaké nástroje v jakou chvíli hrají.

Následoval trénink. Pokaždé, když trénovala nějaká skupina nástrojů, zbytek třídy ji doprovázel tleskáním. Začali jsme tréninkem triangu, který hraje každý druhý takt pouze na první dobu. Poté jsme trénovali činelky, které hrají každý takt na první dobu. Následoval nácvik s dřevěným blokem, který byl už složitější. Na dřevěný blok mají žáci hrát v každém taktu, ale na druhou dobu. Tomuto nácviku jsme věnovali nejvíce času. Jako poslední jsme nacvičovali ozvučná dřívka, která hrají na každou dobu v taktu.

Poté jsme se pokusili doprovodit melodii, kterou jsem hrála pomaleji na piano. Zpočátku se všichni snažili hlídat si své tempo, ale nakonec to dopadlo tak, že téměř všichni hráli stejné tempo jako ozvučná dřívka a někteří hráli podle svého uvážení. Na dokonalé nacvičení doprovodu tohoto úryvku by byla potřeba další samostatná vyučovací hodina.

Na závěr vyučování žáci obdrželi pracovní list. Každý jej vyplnil sám, poté jsme je společně zkontrolovali a opravovali případné chyby. Na poslední straně pracovních listů bylo připravené hodnocení vyučovací hodiny, kde měli žáci prostor napsat, co se jim líbilo či naopak. Vyučovací hodina se většině žáků líbila, a pokud vybarvili „smajlíka“ uprostřed či „mračouna“, zdůvodňovali to tím, že se jim nelíbily housle v ukázce. Druhé hodnocení se týkalo, zda se dozvěděli něco nového. Většinou žáci opět vyznačili, že ano a nejčastějším důvodem byly kotle, které se jinak nazývají tympány. Pár žáků označilo, že se nedozvěděli nic. Nutno podotknout, že se jednalo o dva žáky, kteří celou vyučovací hodinu neměli sebemenší zájem spolupracovat, pouze vyrušovali.

6.4.1.2 UKÁZKA NĚKTERÝCH VYPLNĚNÍ PRACOVNÍCH LISTŮ

Na ukázkou jsem zvolila dva vyplněné pracovní listy, které vyplnili žáci 4. B, se kterými jsem modelovou hodinu absolvovala. Řídila jsem se při výběru hlavně komentáři v hodnocení, které mi žáci měli možnost napsat. U několika žáků se objevily bohužel stejné odpovědi na otázky (většinou seděli spolu ve dvojici), a to: „Jak se mi vyučovací hodina líbila?“ – odpověď žáka: „Nelíbila se mi skladba.“, nebo „Nelíbily se mi housle.“ Odpovědi na druhou otázku byly podobného charakteru: „Dozvěděl/a jsem se dnes něco nového?“ – odpověď: „Ano, dozvěděl.“, „Ne, nedozvěděl.“, „Nevím.“. Naštěstí mohu zmínit, že většina žáků si dala opravdu i tu práci s napsáním smysluplných odpovědí na mé otázky.

Viz. Přílohy.

6.4.2 BEDŘICH SMETANA: VLTAVA

1. Vyjmenuj alespoň 3 povolání, kterými se Bedřich Smetana živil.

---

2. Na jaký hudební nástroj Smetana hrál?

- a) housle
- b) piano
- c) varhany

3. Jmenuj 5 skladeb Bedřicha Smetany.

1. _____
2. _____
3. _____
4. _____
5. _____

4. Vltava je druhá symfonická báseň z cyklu _____.

5. Seřad' správně části symfonické básně.

Téma Vltavy, Vyšehrad, Vltava mizí v dálce, Prameny Vltavy, Téma Vltavy, Svatební scéna, Lesní téma, Svatojánské proudy, Noční scéna, Téma Vltavy

1.	6.
2.	7.
3.	8.
4.	9.
5.	10.

6. Kde se Bedřich Smetana narodil?

- a) Praha
- b) Litomyšl
- c) Litoměřice

7. Popiš svými slovy, o čem skladba vypovídá.

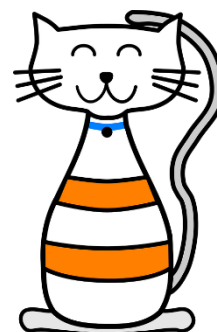

---

8. O jaké české lidové písni se traduje, že je z ní převzat a přetransponován motiv do mollové tóniny? (náповěda →)

_____

9. Napiš alespoň jednu zajímavost, kterou ses o skladateli Bedřichu Smetanovi dozvěděl.

6.5 MODELOVÁ VYUČOVACÍ HODINA V 5. TŘÍDĚ

6.5.1 LUDWIG VAN BEETHOVEN: PRO ELIŠKU

Vyučovací hodina zaměřená pro žáky 5. ročníku ZŠ.

Úvod:

Před vyučovací hodinou si připravíme fotografii L. Beethovena, formát A4 barevně. Fotografie rozstříháme na několik kousků. Žáci pracují ve dvojicích v lavicích. Každý z nich obdrží takto rozstříhanou fotografii a jejich úkolem je pokusit se obrázek správně sestavit. Jakmile fotografii sestaví všichni žáci, zeptáme se: „Tušíte, kdo na této fotografii je? – Ludwig van Beethoven, o kterém se dnes dozvíme více a poslechneme si od něj velice zajímavou a krásnou skladbu. Je možné, pokud někdo z vás hraje na piano, či někdo z vaší rodiny, že jste se již se skladbou setkali.“

Ludwig van Beethoven byl německý hudební skladatel a klavírista. Jeho díla byla ztvárněna na přelomu klasicismu a romantismu. Patří mezi nejobdivovanější skladatele v historii a jeho skladby patří k nejčastěji hraným skladbám klasické hudby. Beethoven byl velice nadaným již od dětství. Dětství ale lehké neměl, proto odešel do Vídně, kde zůstal do konce života. Beethoven postupně ztrácel sluch, ale ani to ho ve tvorbě skladeb neomezilo. Dokonce v tomto období vznikla jeho nejobdivovanější díla. Nakonec umírá po dlouhé nemoci. Za života několikrát Beethoven navštívil i Českou republiku, a to Prahu, Františkoví Lázně, Teplice, aj.

1. poslech skladby

Žáci se pohodlně usadí v lavicích, nenechají se ničím rušit. Pustíme si společně ukázkou ze skladby „Pro Elišku“. Žáci, kteří skladbu poznávají, mohou kývnout a tím nám předají zpětnou vazbu k vhodnému výběru skladby.

Otázky k prvnímu poslechu skladby

- Líbila se vám skladba?
- Už jste ji někdy slyšeli?

- Byla skladba veselá nebo smutná?
- Zněla skladba jako milostná, romantická?
- Na jaký nástroj byla skladba zahraná?

Úkoly k 2. poslechu skladby

Při druhém poslechu budeme dávat pozor na dynamiku skladby. Každý žák obdrží papír a tužku. Jeho úkolem bude zaznamenávat pomocí linky dynamiku během ukázky. Pro představu, jak by takový zápis měl vypadat, si s žáky ukážeme pomocí EKG křivky, kterou si můžeme promítnout na interaktivní tabuli. Pokaždé, když srdce bije, křivka stoupá. Pokud je srdce v klidu, křivka klesá. Podobně to bude fungovat s melodií. Jakmile budeme mít pocit, že dynamika ve skladbě přidává na síle, křivka by měla stoupat. Pokud melodie bude zeslabovat, křivka klesá. Je možné, že některý úsek bude hrát podobně nahlas, tudíž křivka povede rovně.

2. poslech skladby

Přehrajeme si ukázkou skladby podruhé. Žáci mají před sebou připravený papír a tužku. Zápis začíná přibližně ve středu papíru, poté každý žák vede linii dle svého pocitu a uvážení.

Pokud bychom viděli, že žáci netuší, co mají dělat, můžeme s nimi kousek ukázky zpracovat na tabuli. Žáci se po chvíli do práce takzvaně vpraví a pomoc nebudou potřebovat.

Po druhém poslechu skladby si sedneme společně do kroužku na koberci. Každý s sebou má záznam skladby. Učitel má připravený svůj záznam skladby, jak by práce měla přibližně vypadat. Společně s žáky porovnáme. Díváme se na vzor a srovnáváme, co máme jinak a proč. Můžeme zkusit odůvodnit.

3. poslech skladby

Posadíme se zpět do lavic. Učitel vystaví vzor zápisu dynamiky na tabuli, či na jiné dobře viditelné místo a žáci mají své zápisy před sebou. Můžeme si do ruky vzít pastelku jiné barvy a linii dynamiky opravit. Přehrajeme znovu ukázkou a učitel za pomoci ukazovátka

ukazuje na jeho zápisu dynamické linky, kde se přesně nacházíme. Žáci mohou pohodlně opravit své zápisy, či si ověřit, zda je mají správně.

Žáky můžeme nechat dle vlastního uvážení udělit si známku, na jakou cítí svůj výkon.

Závěr hodiny

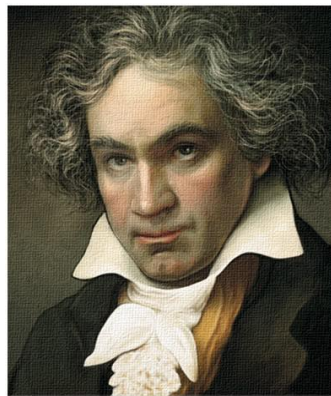
Na závěr hodiny si s žáky vezmeme do rukou naše učebnice hudební výchovy a každý se v učebnici pokusí nalézt jednu píseň milostnou, nebo s milostnou tematikou. Pokud by nám zbyl čas, píseň si společně zazpíváme.

Pracovní list

Na který nástroj Beethoven hrál?

- a) Saxofon
- b) elektrická kytara
- c) piano

Dokážeš vybrat, která podobizna patří Ludwigu van Beethovenovi?

Beethoven postupně přicházel o rozum?

ANO   NE

Vzpomeneš si, o co postupně Beethoven přicházel? Jaký měl zdravotní problém?

Skladba „Pro Elišku“ byla:

(zakroužkuj to, co si myslíš, že skladbu charakterizuje – může být více odpovědí)

- a) smutná
- b) romantická
- e) veselá
- f) hravá

- c) útočná   g) jemná
d) strašidelná   h) rychlá

Překresli zde dynamickou křivku skladby.

Zkus vyhodnotit a zapsat dle dynamické křivky, jaká dynamika se v ukázce objevovala.

Dynamiku zapiš do křivky pomocí dynamických značek.

Připomenutí dynamických značek:

Pianissimo (pp) – velmi slabě

Piano (p) – slabě

Mezzopiano (mp) – poloslabě nebo středně slabě

Mezzoforte (mf) – polosilně nebo středně silně

Forte (f) – silně

Fortissimo (ff) – velmi silně

Crescendo (prodloužené <) - zesilovat

Decrescendo (prodloužené >) – zeslabovat

Hodnocení:

Jak se mi vyučovací hodina líbila?

Dozvěděl/a jsem se dnes něco nového?

6.5.1.1 REFLEXE K VYUČOVACÍ HODINĚ

Vyučovací hodina proběhla velice dobře, považuji ji za zdařilou. Žáci se aktivně podíleli na výuce, spolupracovali, nevyrušovali. Velice je zaujalo povídání o záznamu křivky a u něj jsme se také více zdrželi. Myslím si, že to byla náročnější činnost. Příště bych místo reprodukované hudby tuto pasáž spíš zahrála na piano sama a více zvýraznila dynamiku, aby se žákům lépe označovala. Hudba hrála poměrně rychle a bylo i pro mě náročné se na hudbu dostatečně soustředit a rozlišovat jakousi dynamiku. Zprvu žáci zadání nepochopili. Plnění úkolů jsem žákům tedy názorně předvedla a úkolu se chopili již zdatně. Nakonec jsme tuto činnosti vypracovali spíše společně.

Hodinu jsme zakončili přibližně o deset minut dříve. Pro tento případ jsem měla připravenou další aktivitu. Žáci měli za úkol z učebnic od nakladatelství SPN a autorů Marie Liškové a Lukáše Hurníka nalézt jakoukoli milostnou píseň, kterou jsme si společně zazpívali za doprovodu klavíru.

Tuto hodinu, přípravu na ni a následný pracovní list považuji za zdařilé.

Ukázky některých vyplněných pracovních listů viz. Přílohy.

ZÁVĚR

Cílem mé práce bylo zaobírat se rozvojem poslechových činností na prvním stupni základních škol. V samotném začátku práce jsem se zabývala samotným významem hudby, který i do dnešní doby není patřičně doceněn. Ovšem dle některých autorů je hudba velice důležitá při komplexním a harmonickém vývoji člověka. Hudba má pozitivní vliv na každodenní život lidí, a zároveň je lidem nejbližším a nejdostupnějším uměním.

V další kapitole se věnuji charakteristice hudebních schopností a jejich klasifikací, kterou blíže v mé práci popisuji.

Nedílnou součástí je i seznámení s rámcovým vzdělávacím programem a jeho obsahem. Blíže jsem se samozřejmě zaměřila na shrnutí rámcového vzdělávacího programu týkající se hudební výchovy na prvním stupni základních škol. V návaznosti jsem pokračovala s charakteristikou samotných poslechových činností, které je důležité z vyučovacích hodin nevynechávat, naopak je zařazovat a s poslechem skladeb žáky seznamovat a naučit je hudbu aktivně vnímat a prožívat. Poslechová činnost ve vyučovací hodině hudební výchovy začíná motivací, kterou následuje cvičení pro zklidnění před poslechem. A poté přichází hlavní část, a to poslech vybrané skladby. Skladba musí být vhodně zvolena. Vyučující musí hledět na přiměřený věk žáků, na preference jednotlivců a v neposlední řadě na to, aby vybraná skladba byla pro žáky přínosem. Pro kvalitní prožitek z poslechu hudby je důležité zajistit kvalitní přehrávač, zvolit vhodnou délku úryvku ze skladby pro udržení pozornosti dětí a být především žákům příkladem a hudbu zanešeně poslouchat společně s nimi.

Další aktivitou je analýza, kterou provádíme, jakmile s poslechem skladby skončíme. Následuje syntéza, kdy společně shrnujeme nové poznatky.

Mimo toto dělení jsem zmínila i možnost intuitivního poslechu, se kterým se v učitelské praxi také můžeme setkat. Jedná se ovšem o náročnost přípravy na vyučovací hodinu od učitele, o jeho schopnosti naslouchat.

V páté kapitole popisují učebnice pro hudební výchovu, a to od vydavatelství SPN a autorů Marie Liškové a Lukáše Hurníka, se kterými pracujeme na základní škole ve Švihově a mám toto vydání učebnic hudební výchovy ráda. Považuji je za zdařilé, pro žáky zajímavé. Na těchto učebnicích je zajímavé, že se nedělí na kapitoly, ale na takzvaná setkání. Tyto publikace nabízejí i kompaktní disk s ukázkami poslechových skladeb, které jednotlivé

učebnice nabízejí. Právě to velice oceňuji. Každá učebnice pro jednotlivý ročník nabízí velké množství skladeb od světových i tuzemských hudebních skladatelů z nejrůznějších období. Dále autoři zvýrazňují i ty skladby, o kterých si myslí, že by si je žáci měli trvale osvojit.

Ve svém výzkumu jsem vytvořila pro každý ročník prvního stupně základní školy jednu až tři autorské pracovní listy. Zpracovala jsem zároveň i tři modelové vyučovací hodiny, které jsem realizovala na základní škole ve Švihově. K těmto modelovým hodinám jsem vložila vlastní komentář, reflexi z výuky. Uvádím i postřehy s tím, co se mi na přípravě vyučovací hodiny a pracovního listu povedlo a co případně méně, co je potřeba pro příště vylepšit. Žákům jsem na závěr pracovních listů přiložila smajlíky s prostorem pro vlastní vyjádření, jak byli s vyučovací hodinou spokojeni, co se nového dozvěděli, co by případně vylepšili a ocenili. Musím říci, že jsem měla i štěstí na složení žáků ve třídách, kteří byli velice trpěliví při těchto modelových hodinách a se zájmem se mnou spolupracovali. Za to jim moc děkuji, stejně tak jako paní učitelce, která na mě při průběhu výuky dohlížela a plně mě podporovala. Pár vyplněných pracovních listů jsem vložila do příloh, kde je možnost vidět i hodnocení od vybraných žáků. Ráda bych podotkla, že největším problémem při vyplňování pracovních listů byla právě ona reflexe vyučovací hodiny a napsání vlastního názoru na to, co se žákovi líbilo a co ne. Mnoho hodnocení tak bylo vyplněno ve spolupráci se sousedem v lavici, někteří hodnocení ani raději nepsali.

Přesto si myslím, že praktickou část výuky jsem zrealizovala vcelku dobře. Jsem spokojena s výběrem činností i se samotnou realizací. Věřím, že mnou zpracované pracovní listy nadále využijí při mém vlastním působení coby učitelky hudební výchovy.

RESUMÉ

Obsah této diplomové práce se zabývá rozvojem poslechovým činností na prvním stupni českých základních škol. Práce obsahuje teoretickou a praktickou část.

V teoretické části práce je blíže popsán význam hudby, popis hudebních schopností, seznamuje nás s rámcovým vzdělávací programem, charakteristikou poslechových činností a učebnicemi hudební výchovy. Jsou zde popsány učebnice hudební výchovy od nakladatelství SPN, jejichž autory jsou Marie Lišková a Lukáš Hurník. Tyto učebnice jsou přibližně popsány, co se v nich nachází, jak jsou koncipovány. Jsou zde vypsány poslechové skladby, které v učebnicích lze nalézt a je možné s nimi pracovat. Některé skladby jsou autory zvýrazněné, jako skladby k trvalému osvojení.

Praktická část práce se zabývá samotným poslechem skladeb, ke kterým jsou zde vytvořeny pracovní listy. Ke každému ročníku jsem vytvořila jeden až tři pracovní listy. Tři pracovní listy jsou vypracovány spolu s přípravami na vyučovací hodiny, jak by vyučovací jednotka mohla v praxi vypadat. Dvě modelové vyučovací hodiny jsem vyzkoušela na základní škole ve Švihově. Ukázky pracovních listů jsou vloženy v přílohách.

RESUME

The content of this thesis focuses on the development of listening activities in the first stage of Czech primary schools. The thesis includes both a theoretical and practical part.

The theoretical part describes the importance of music, musical abilities, the framework educational program, characteristics of listening activities, and music textbooks. It also describes the music textbooks published by SPN, authored by Marie Lišková and Lukáš Hurník, providing an approximate description of their content and structure. The listening pieces included in the textbooks are listed, with some pieces highlighted as suitable for permanent acquisition.

The practical part of the thesis deals with listening to musical pieces, for which worksheets have been created. For each school year, one to three worksheets have been developed. Three worksheets are elaborated together with preparations for teaching hours, providing a practical example of how a teaching unit might look like. Two model teaching units were tested at a primary school in Švihov. Examples of worksheets are included in the appendices.

SEZNAM LITERATURY

DUŠEK, Bohumil. *Hudební pedagogika*. 2. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1985

HERDEN, J. *Hudba pro děti*. 1. vyd. Praha: Karolinum ve spolupráci s vydavatelstvím a nakladatelstvím H+H, 1992. ISBN 80-7066-522-X

HOLAS, M. *Hudební pedagogika*. 1. vyd. Praha: AMU a ERMAT, 2004. ISBN 80-7331-018-X

HOLAS, M. *Hudební pedagogika v profesionální hudební výchově*. 1. vyd. Praha: PMC spol. s.r.o., 1995. ISBN 80-85883-08-2

LIŠKOVÁ, M. *Hudební výchova pro 1. ročník základní školy*. 2. vyd. Praha: SPN – pedagogické nakladatelství, akciová společnost, 2005. ISBN 80-7235-294-6

LIŠKOVÁ, M., HURNÍK, L. *Hudební výchova pro 2. ročník základní školy*. 2. vyd. Praha: SPN – pedagogické nakladatelství, akciová společnost, 2012. ISBN 80-7235-312-8

LIŠKOVÁ, M., HURNÍK, L. *Hudební výchova pro 3. ročník základní školy*. 2. vyd. Praha: SPN – pedagogické nakladatelství, akciová společnost, 2007. ISBN 978-80-7235-354-5.

LIŠKOVÁ, M., HURNÍK, L. *Hudební výchova pro 4. ročník základní školy*. 2. vyd. Praha: SPN – pedagogické nakladatelství, akciová společnost, 2006. ISBN – 80-7235-322-5.

LIŠKOVÁ, M. *Hudební výchova pro 5. ročník základní školy*. 3., upravené vyd. Praha: SPN – pedagogické nakladatelství, akciová spol., 2018. ISBN 978-80-7235-609-6

LIŠKOVÁ, M. *Metodická příručka k učebnici hudební výchova pro 1. ročník základní školy*. 1. vyd. Praha: SPN – pedagogické nakladatelství, akciová společnost, 2001. ISBN 80-7235-047-1.

MIXA, F. a kol. *Hudební výchova pro studium učitelství prvního stupně*. 1. vyd. Ostrava: Pedagogická fakulta v Ostravě, 1982

PALLAIOVÁ, I. *Velký slovník cizích slov*. Nakladatelství Pali, 2008. ISBN 978-80-903875-9.

SEDLÁK, F. *Hudební vývoj dítěte*. 1. vyd. Praha: Supraphon, 1974

SEDLÁK, F., *Základy hudební psychologie*. Praha: SPN, 1990, ISBN 80-04-20587-9

SLAVÍKOVÁ, M. *Hudebně pedagogický výzkum na Katedře hudební kultury FPE ZČU v letech 1992-2014*. 1. vyd. Plzeň: Západočeská univerzita, 2014. ISBN 978-80-261-0454-

4

SYNEK, J. *Vybrané kapitoly z didaktiky hudební výchovy I.* 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2004. ISBN 80-244-0964-X

Internetové zdroje

<https://slovník-cizích-slov.abz.cz/web.php/slovo/etika>

<https://fashion.decorexpro.com/images/article/thumb/715-0/2021/10/sozдание-origami-v-vide-ryb-4.jpg>

https://theses.cz/id/0w6emi/downloadPraceContent_adipIdno_14098

https://www.mojeskola.net/hudebni_a_absolutni_sluch/

<http://zsskolni226kaplice.vyukovematerialy.cz/hudba/rocnik6/teor4.htm>

https://cs.wikipedia.org/wiki/Seznam_hudebn%C3%ADch_pojm%C5%AF

[František Lýsek – Wikipedie \(wikipedia.org\)](#)

https://wikisofia.cz/wiki/Teorie_percepce._Vztah_percepce_a_apercepce

<https://soundandscience.de/person/carl-seashore>

<https://www.cojeco.cz/boris-michajlovic-teplov>

https://cs.wikipedia.org/wiki/František_Lýsek

https://cs.wikipedia.org/wiki/Nikolaj_Andrejevič_Rimskij-Korsakov

<https://www.edu.cz/rvp-ramcove-vzdelavaci-programy/>

www.edu.cz/rvp-ramcove-vzdelavaci-programy/ramcovy-vzdelavacici-program-pro-zakladni-vzdelavani-rvp-zv/

SEZNAM OBRÁZKŮ, TABULEK, GRAFŮ A DIAGRAMŮ

Příloha 1 Ukázka vyplněného pracovního listu č.1 z modelové hodiny

Příloha 2 Ukázka vyplněného pracovního listu č.2 z modelové hodiny

Příloha 3 Ukázka vyplněného pracovního listu č.3 z modelové hodiny

Příloha 4 Ukázka vyplněného pracovního listu č.4 z modelové hodiny

PŘÍLOHY

Příloha 1 Ukázka vyplněného pracovního listu č.1 z modelové hodiny

Datum: 14. února

Jméno: Michal Hošpou

 Jakým jménem se _____ Haydn jmenoval?

a) George
b) Johannes
 c) Joseph
d) Hans

V jaké sousední zemi Haydn žil?

a) Slovensko
b) Polsko
 c) Rakousko

Poblíž jakého města v Čechách Haydn pobýval?

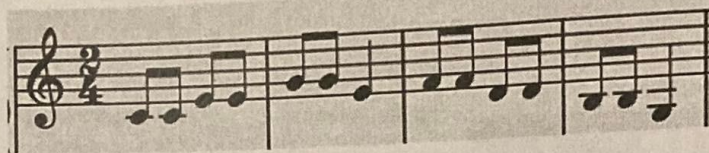
a) poblíž Plzně
b) poblíž Švihova
c) poblíž Prahy

Setkal se za svého života Haydn s Mozartem?

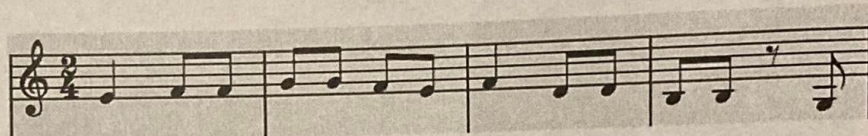
a) ano
b) ne

Zakroužkuj správný grafický záznam k úvodní melodii skladby. Lze nahlédnout do partitury.

a)

b)

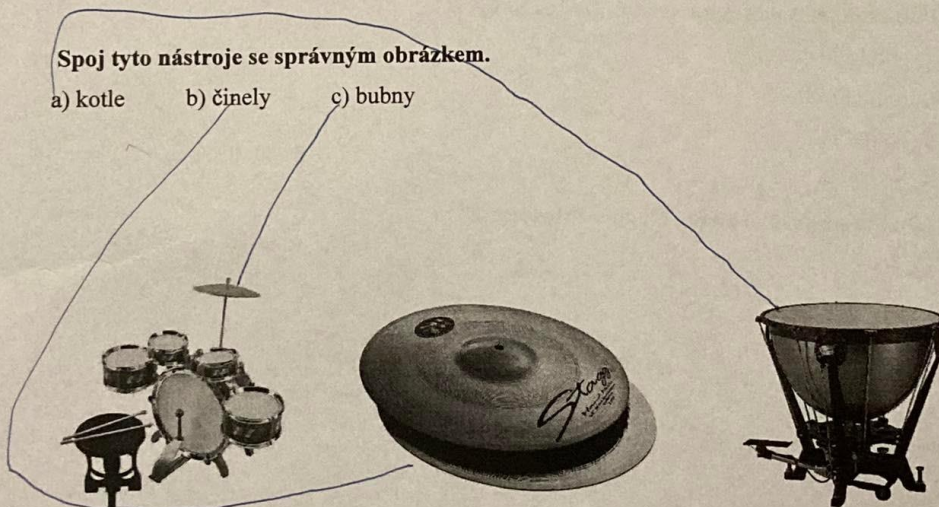

Jaký hudební nástroj v tomto díle je nazýván „kotle“?

- a) housle
- b) tympány
- c) flétna

Spoj tyto nástroje se správným obrázkem.

- a) kotle
- b) činely
- c) bubny

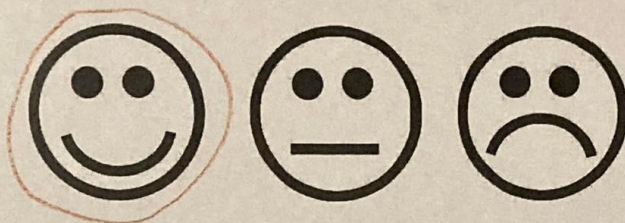

Napiš nástroje, které jsi v ukázce skladby poznal/a:

housle, housle, flétna, činely

Hodnocení:

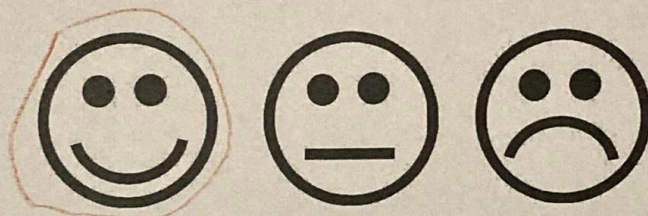
Jak se mi vyučovací hodina líbila?

Líbila se mi skladba.

Dozvěděl/a jsem se dnes něco nového?

V jaké sousední zemi bych šel.

Příloha 2 Ukázka vyplněného pracovního listu č.2 z modelové hodiny

Datum: 14.2.

Jméno: Marta

 Jakým jménem se ____ Haydn jmenoval?

a) George
b) Johannes
c) Joseph
d) Hans

V jaké sousední zemi Haydn žil?

a) Slovensko
b) Polsko
c) Rakousko

Poblíž jakého města v Čechách Haydn pobýval?

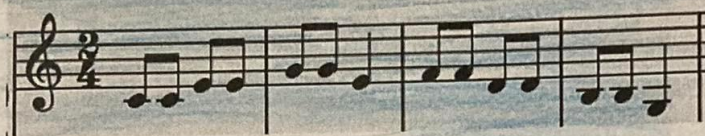
a) poblíž Plzně
b) poblíž Švihova
c) poblíž Prahy

Setkal se za svého života Haydn s Mozartem?

a) ano
b) ne

Zakroužkuj správný grafický záznam k úvodní melodii skladby. Lze nahlédnout do partitury.

a)

b)

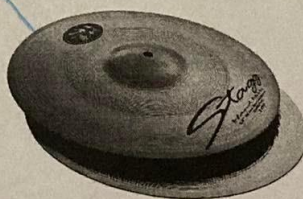

Jaký hudební nástroj v tomto díle je nazýván „kotle“?

- a) housle
- b) tympány
- c) flétna

Spoj tyto nástroje se správným obrázkem.

- a) kotle
- b) činely
- c) bubny

Napiš nástroje, které jsi v ukázce skladby poznal/a:

housle, kotle

Hodnocení:

Jak se mi vyučovací hodina líbila?

Líbí se mi melodie skladby.

Dozvěděl/a jsem se dnes něco nového?

Dozvěděla jsem se že Josef Haydn se narodil v Rakousku.

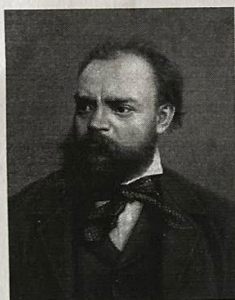
Příloha 3 Ukázka vyplněného pracovního listu č.3 z modelové hodiny

Pracovní listDatum: *P.2.*Jméno: *Lucie J.*

Na který nástroj Beethoven hrál?

- a) Saxofon
b) elektrická kytara
 c) piano

Dokážeš vybrat, která podobizna patří Ludwigu van Beethovenovi?

Beethoven postupně přicházel o rozum?

ANO NE

Vzpomeň si, o co postupně Beethoven přicházel? Jaký měl zdravotní problém?

Přišel o sluch.

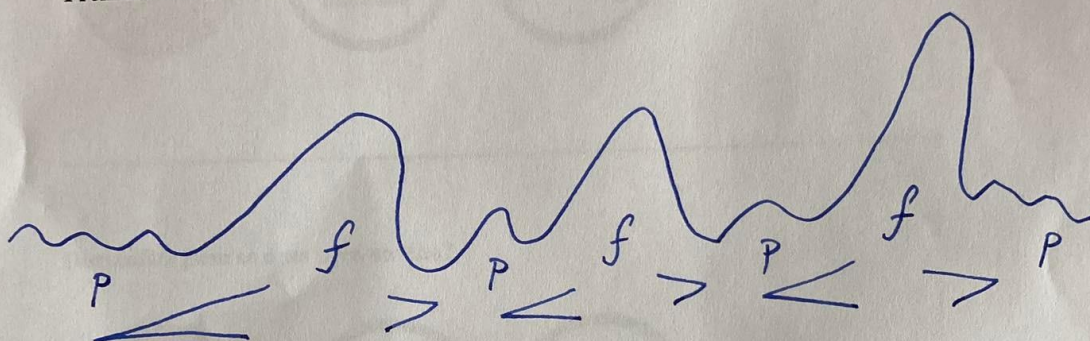
Skladba „Pro Elišku“ byla:

(zakroužkuj to, co si myslíš, že skladbu charakterizuje – může být více odpovědí)

- a) smutná   e) veselá

b) romantická	f) hravá
c) útočná	g) jemná
d) strašidelná	h) rychlá

Překresli zde „načisto“ dynamickou křivku skladby.

Zkus vyhodnotit a zapsat dle dynamické křivky, jaká dynamika se v ukázce objevovala.

piano, forte, crescendo, decrescendo

Dynamiku zapiš do křivky pomocí dynamických značek.

Připomenutí dynamických značek:

Pianissimo (pp) – velmi slabě

Piano (p) – slabě

Mezzopiano (mp) – poloslabě nebo středně slabě

Mezzoforte (mf) – polosilně nebo středně silně

Forte (f) – silně

Fortissimo (ff) – velmi silně

Crescendo (prodloužené <) - zesilovat

Decrescendo (prodloužené >) – zeslabovat

Hodnocení:

Jak se mi vyučovací hodina líbila?

Dozvěděl/a jsem se dnes něco nového?

Beethoven ohluchl a ještě skládal hudbu.

Příloha 4 Ukázka vyplněného pracovního listu č.4 z modelové hodiny

Pracovní list

Datum: 8.2.

Jméno: HÝNEK

Na který nástroj Beethoven hrál?

- a) Saxofon
- b) elektrická kytara

c) piano

Dokážeš vybrat, která podobizna patří Ludwigu van Beethovenovi?

Beethoven postupně přicházel o rozum?

ANO

NE

Vzpomeň si, o co postupně Beethoven přicházel? Jaký měl zdravotní problém?

OHLEUČHL

Skladba „Pro Elišku“ byla:

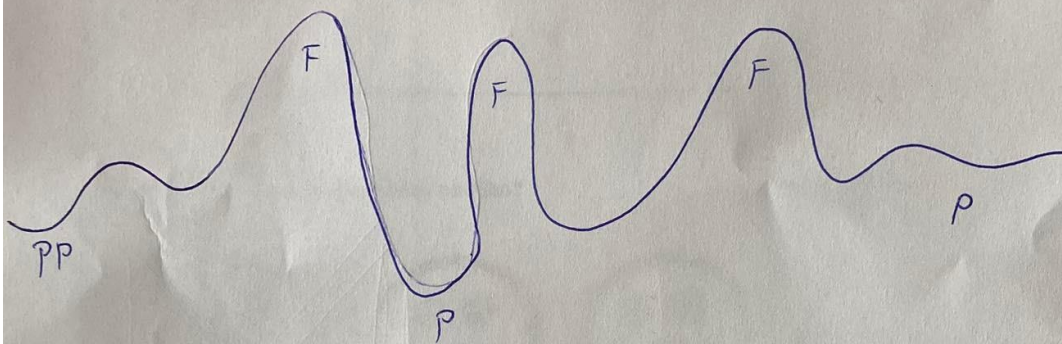
(zakroužkuj to, co si myslíš, že skladbu charakterizuje – může být více odpovědí)

a) smutná

e) veselá

☒ b) romantická	f) hravá
c) útočná	g) jemná
d) strašidelná	☒ h) rychlá

Překresli zde „načisto“ dynamickou křivku skladby.

Zkus vyhodnotit a zapsat dle dynamické křivky, jaká dynamika se v ukázce objevovala.

pp, p, MF, F

Dynamiku zapiš do křivky pomocí dynamických značek.

Připomenutí dynamických značek:

Pianissimo (pp) – velmi slabě

Piano (p) – slabě

Mezzopiano (mp) – poloslabě nebo středně slabě

Mezzoforte (mf) – polosilně nebo středně silně

Forte (f) – silně

Fortissimo (ff) – velmi silně

Crescendo (prodloužené <) - zesilovat

Decrescendo (prodloužené >) – zeslabovat

Hodnocení:

Jak se mi vyučovací hodina líbila?

DOCELA JO

Dozvěděl/a jsem se dnes něco nového?

ANO, ŽE OHLUCH, BYL I V ČECHÁCH.